

JIHOČESKÁ UNIVERSITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

HUDEBNÍ ZÁJMY DĚTÍ VE VOLNÉM ČASE

Diplomová práce

Autor: Lenka Píšová

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí diplomové práce: doc. Jiří Fuchs

Místo: České Budějovice

Rok: 2011

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala všem lidem, kteří mi umožnili vypracování této diplomové práce. Především děkuji vedoucímu mojí práce panu doc. Jiřímu Fuchsovi za odborné vedení v průběhu zpracování práce. Dále pak za ochotu při poskytování informací, rad a dalších podkladů, především sbormistrům DPS Jitřenka, pěveckého sboru Canzonetta a sboru Hlásek při ZŠ Dukelská.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v přehledu použité literatury a v odkazech na informační zdroje.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V dne

.....
Lenka Píšová

JIHOČESKÁ UNIVERSITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

HUDEBNÍ ZÁJMY DĚTÍ VE VOLNÉM ČASE

Diplomová práce

Lenka Pišová

2. prosince 2011

Anotace

Diplomová práce se zabývá hudebními zájmy dětí a mládeže ve volném čase, zejména pak zájmové činnosti v dětských pěveckých sborech. Je členěna do několika bodů, z nichž první tři body jsou zaměřeny spíše na historii hudebnosti v Jižních Čechách a také na významné osobnosti utvářející sborový zpěv. Dále jsou v ní popsány hudební schopnosti a hlas, nutné pro tento druh zájmové činnosti. Práce má především výzkumný charakter a proto se opírá o hudební výchovu dětí ve výběrových dětských sborech v Českých Budějovicích. Podrobně se věnuje pěveckému sboru Canzonetta, DPS Jitřenka a školnímu pěveckému sboru Hlásek. K tématu jsem prováděla i dotazníkové šetření, jehož výsledek také uvádím a vyhodnocuji. V příloze jsou vloženy materiály doplňující téma.

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA

Pedagogical faculty

Department of Music

THE MUSICAL INTERESTS OF CHILDREN IN FREETIME

Graduation thesis

Lenka Pišová

2nd December 2011

Annotation

This thesis deals with the musical interests of children and youth in leisure time, especially leisure activities in children's choirs. It is divided into several points, the first three points are focused on the history of musicality in South Bohemia, as well as significant personalities shaping congregational singing. Further, it describes the music and voice capabilities, necessary for this kind of leisure activities. The work is primarily research in nature and therefore relies on the musical education of children in the selection of children's choirs in the Czech Budějovice. In detail is dedicated choir Canzonetta, DPS Jitřenka and School choir Hlásek. The theme I have also conducted a survey, whose results also mention and evaluate. The appendix includes material which completes the subject.

Obsah

Úvod.....	10
1. Hudební historie Jižních Čech	14
2. Historie dětských pěveckých sborů	20
3. Významné osobnosti sborového zpěvu	22
3.1 Jan Kühn	22
3.2 Jiří Chvála	23
3.3 František Lýsek	24
3.4 Bohumil Kulínský	26
3.5 Antonín Vepřek.....	27
4. Hudební schopnosti.....	29
4.1 Hudební schopnosti.....	29
4.2 Hudební vlohy	30
4.3 Hudební nadání	31
4.4 Hudební talent	32
5. Druhá signální soustava.....	34
5.1 Hlas, řeč, zpěv	34
5.2 Dětský hlas	34
6. Volný čas	37
6.1 Definice a stručná historie.....	37
6.2 Volný čas dětí a mládeže.....	38
6.3 Střediska s hudebním zaměřením v Českých Budějovicích	39
6.3.1 Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích.....	41
6.3.2 ZŠ a ZUŠ Bezdrevská v Českých Budějovicích	43
7. Školní pěvecký sbor v ZŠ Dukelská.....	45
7.1 ZŠ Dukelská	45
7.2 Přípravný dětský pěvecký sbor	46
7.2.1 Základní informace o sboru	46

7.2.2 Nábor do sboru.....	47
7.2.3 Zkoušky sboru.....	47
7.2.4 Metody pedagoga.....	48
7.2.5 Koncerty.....	49
7.2.6 Repertoár sboru.....	49
7.2.7 Doprovodná tělesa sboru.....	50
7.3 Dětský pěvecký sbor Hlásek.....	50
7.3.1 Základní informace o sboru.....	50
7.3.2 Nábor o sboru.....	51
7.3.3 Zkoušky sboru.....	51
7.3.4 Metody pedagoga.....	52
7.3.5 Koncerty.....	53
7.3.6 Repertoár sboru.....	53
7.3.7 Doprovodná tělesa sboru.....	54
8. Výběrový DPS Jitřenka.....	55
8.1 Základní informace o sboru.....	55
8.2 Historie sboru.....	55
8.3 Jednotlivá oddělení.....	56
8.3.1 Modřinky.....	56
8.3.2 Hvězdičky.....	58
8.3.3 DPS Jitřenka koncertní sbor.....	59
8.3.4 Puallae Budvicienses komorní sbor.....	61
8.4 Nábor do sboru.....	61
8.5 Zkoušky sboru.....	64
8.6 Pěvecká technika.....	65
8.7 Pěvecká intonace.....	67
8.8 Koncerty.....	68
8.9 Úspěchy a ocenění.....	70
8.10 Doprovodná tělesa sboru.....	70
8.11 Sólisté sboru.....	71

8.12 Sbormistrova role	72
8.13 Osobnost MgA. Otakar Dubský	73
9. Výběrový pěvecký sbor Canzonetta	74
9.1 Základní informace o sboru	74
9.2 Historie sboru	74
9.3 Jednotlivá oddělení.....	75
9.3.1 Da Capo.....	75
9.3.2 DPS Canzonetta	76
9.3.3 Canzona.....	77
9.4 Nábory do sboru	77
9.5 Zkoušky sboru	78
9.6 Koncerty.....	79
9.7 Úspěchy a ocenění.....	79
9.8 Doprovodná tělesa sboru.....	80
9.9 Sólisté sboru	80
9.10 Sbormistři.....	81
10. Srovnání pěveckých sborů.....	82
11. Výzkum	84
11.1 Základní informace o výzkumu	84
11.2 Vyhodnocení dotazníku	85
11.2.1 Atraktivita hudebních zájmů.....	85
11.2.2 Vliv okolí na výběr hudebního zájmu dítěte	87
11.2.3 Celkové shrnutí	89
Závěr.....	91

Seznam použité literatury

Seznam použitých odkazů na informační zdroje

Další prameny

Příloha

Seznam použitých tabulek

Tabulka č. 1: Období dětského hlasu

Tabulka č. 2: Základní informace o DPS Jitřenka (z roku 2011)

Tabulka č. 3: Základní informace o pěveckém sboru Canzonetta (z roku 2011)

Tabulka č. 4: Atraktivita zájmových činností dětí podle jejich rodičů

Seznam použitých grafů

Graf č. 1: Preference typu zájmového kroužku

Graf č. 2: 10 nejčastěji navštěvovaných zájmových činností

Graf č. 3: Srovnání rodičů s hudebním zájmem a jejich dětí

Graf č. 4: Vliv okolí na výběr zájmového kroužku dítěte

Graf č. 5: Důvody k výběru zájmového kroužku dítěte

Seznam použitých zkratek

AMU	akademie múzických umění
CD	kompakt disk
DDM	dům dětí a mládeže
DK	dům kultury
DPS	dětský pěvecký sbor
HŠ	hudební škola
HV	hudební výchova
JD	Jihočeské divadlo
JKF	Jihočeská komorní filharmonie
mf	mezzo forte, středně silně
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NDR	Německá demokratická republika
PC	personal computer (osobní počítač)
pp	pianissimo, velmi slabě
SRN	Spolková republika německo
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
USA	Spojené státy americké
ZŠ	základní škola
ZÚ	zájmový útvar
ZUŠ	základní umělecká škola

Úvod

Hudba nás obklopuje již mnoho a mnoho let. Je všude kolem. Doprovází nás na cestě životem. Názory na její samotný vznik jsou dosti spekulativní. Jeden z názorů je, že hudba vznikala napodobováním zpěvu ptáků či přírodních zvuků celkově. Nebo se hudba mohla vyvinout společně s řečí, jelikož každý jazyk má svou melodii. Další domněnka o vzniku je spojená s rytmem. Na základě její rytmické složky mohli lidé například udržet stejné pracovní tempo.

Hudba doprovázela nejrůznější rituály a za samostatné umění byla považována až později.

Důvodem proč jsem si vybrala toto téma, je také to, že již od svých 8let jsem začala navštěvovat dětský pěvecký sbor jménem DPS Jitřenka, kde jsem zpívala až do mých dvaceti let. Tehdejší třídní učitelka se domnívala, že je sbor výborné vyplnění mého volného času. A měla pravdu. Sbor a samotný zpěv mě oslovil natolik, že má cesta vedla ještě dále. Rodiče mě přihlásili do hudební třídy na Základní škole Dukelská. Při působení v DPS Jitřenka jsem se ještě rozhodla nastoupit do školního sboru. Další mou aktivitou spojenou s hudbou byla hra na klavír a zobcovou flétnu. Následoval výběr střední školy. Protože Střední pedagogická škola v Prachaticích je známá svým humanitním zaměřením, má volba padla právě na ni. Škola nabízela mnoho volno-časových aktivit. Mě však zajímaly především ty hudební. Celé čtyři roky jsem zpívala v hudebním souboru Cink. Na vysoké škole jsem se přihlásila do Univerzitního sboru v Českých Budějovicích.

V první kapitole této práce bych se chtěla věnovat hudební historii Jižních Čech. Nejstarší zmínky o hudbě jsou spojeny s církví, kde hudba hrála velkou roli. Tvořila součást nejrůznějších obřadů. Většina dochovaného materiálu pochází právě z klášterů či chrámů. Toto prostředí umožnilo poskytovat vzdělání, které také obsahovalo církevní zpěv. Přelom 9. a 10. století se váže k liturgickému zpěvu. Ten se neustále vyvíjel, přinášel nové a

nové prvky. Takže je jisté, že právě z nich se vyvíjí hudba přes gotiku, renesanci, baroko, romantismus až po dnešní moderní repertoár sborů.

Dětský sbor má sám o sobě také svoji historii, kterou bych chtěla nastínit v další kapitole. Časové období, kdy se setkáváme s pojmem dětské sbory, spadá do středověku. Tehdejší instituce navštěvovaly jen chlapci. Nejprve se zpívalo jednohlasně a až po době husitské tomu bylo jinak. Začal se rozvíjet vícehlas. Do zpívání se začaly zapojovat i ženy.

V této části bych si také chtěla zodpovědět otázku, zda jsme opravdu takzvanými průkopníky v umění dětského sborového zpěvu. Porovnat jak si vedly sbory dříve a jak si vedou nyní, ve srovnání se světem. Zda je možno zaznamenat např. nějaký pokles ve kvalitě sborů. Jestli ano, v čem jsou viděny slabiny.

Vznikaly nové sbory, a proto byla potřeba kvalifikovaných sbormistrů. Jedním z prvních, kteří s dětmi začali cílevědomě a odborně pracovat byl Jan Kühn, který založil Dětský sbor pražské rozhlasové stanice. Na Moravě to byl František Lýsek působící s Jistebnickými zpěváčky a posléze s Brněnskými zpěváčky. František Lýsek je také autor několika významných publikací. Z některých jeho knih čerpám informace i pro svou práci. Sbornistr ve své činnosti s dětmi zkoušel novou metodiku zpěvu, která byla úspěšná, a na ní navázaly další české sbory. Můžeme jmenovat například brněnskou Kantilenu (1956) pod vedením Ivana Sedláčka, Sušický dětský sbor (1969) pod vedením Josefa Baiera, Pěvecký sbor Jitro Hradec Králové (1973) pod vedením Jiřího Skopala, Tachovský dětský sbor (1973) pod vedením Josefa Brabence, sbor Kvítek, ve kterém dnes zpívají děti z měst Žatec, Louny, Most a jejich okolí (1976) pod vedením Vladimíra Petržilky. Při školách působily školní pěvecké sbory, ale stále častěji se jejich nadanější členové sdružují ve výběrových pěveckých sborech, které nyní pracují např. pod domy dětí a mládeže. Také tyto sbory jak nově vznikající tak ty s dlouholetou tradicí přejímají Lýskovu výukovou metodu, se kterou úspěšně vítězí v zahraničních soutěžích.

V pozadí nezůstane ani známý rod Kulínských. Bohumil Kulínský byl významným sbormistrem a hudebním pedagogem. Od roku 1945 působil jako sbormistr Dětského pěveckého sboru Československého rozhlasu. Později přetvořeného ve sbor s názvem Bambini di Praga. Sbornistrovským následníkem se stal jeho syn, Bohumil Kulínský mladší.

*„Zpěv je oproti řeči dán pravidelností rytmického členění textu, přesným tónovým určením i jednotlivých slabik, přepisem melodie, ve vícehlasu i harmonie, homofonie nebo polyfonní tónové tkáni. Vnímání a spolehlivá určení tónové výšky je jedním ze znaků hudebnosti, hudebního nadání a pěvecké aktivity už dítěte.“*¹⁾

Schopnosti jsou vlastnosti osobnosti, které mají vrozený a získaný podklad. Rozlišujeme tak vlohy, nadání, schopnosti a talent. Při jejich rozvíjení může jedinec docílit až neuvěřitelných výkonů.

Při výběru aktivity, která dítěti zajistí vhodné využití volného času je důležité zjistit, o jaký typ koníčku by měl jedinec zájem. Zda v nějakém odvětví vyniká si můžeme ověřit z pouhého pozorování, ať už v mateřské škole, základní škole či doma. Chybou by bylo dítě nudit do činnosti, která by ho nezajímala nebo by byla spíše nesplněným snem rodičů nebo na kterou by neměl odpovídající předpoklady pro úspěšné zvládnutí. Jak už jsem naznačila, následující kapitola bude věnována volnému času a jeho správnému využití. S tím souvisí i výběr mimoškolních aktivit, které slouží k rozvoji osobnosti.

Zájmová činnost dětí může být nabízena školou - školní družina, zájmové kroužky, školní kluby, volitelné a nepovinné předměty a jiné. Mimo školu se volnému času věnují ZUŠ, střediska pro volný čas dětí a mládeže a kulturní střediska.

¹⁾ LÝSEK, F. *Vox liberoru - Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977, s. 23.

V této práci bych chtěla nastínit, jak děti mohou vyplnit svůj volný čas. Přesněji seberealizaci dětí v dětských pěveckých sborech. Vybrala jsem si sbory z Českých Budějovic. Je to již zmíněný DPS Jitřenka, poté pěvecký sbor Canzonetta a sbor s názvem Hlásek. Tento dětský sbor působí při Základní škole Dukelská. Soustředím se především na činnost pěveckých sborů. Jaké používají metody, formy výuky. Dále se podívám do historie a vzniku jednotlivých sborů. Nebude tu také chybět srovnání mezi vybranými sbory. Zabývat se budu též i obsazeností jednotlivých kroužků. A nejen to, jsou tu i další body jako je kdo v těchto sborech dívky a chlapce vede a učí, jaké možnosti jednotlivé sbory nabízejí. Poznáme repertoár skladeb nebo popřípadě jaké jsou možnosti čerpání zdrojů. A v neposlední řadě si ukážeme jakých soutěží se sbory účastní a jakých úspěchů již dosáhly, zda vydaly nějaké vlastní nahrávky, kterých koncertů a dalších akcí se účastní a podobně.

Ve své diplomové práci budu ještě řešit otázku, do jaké míry jsou dětské sbory atraktivní z hlediska dnešní doby. Jaké mají děti zájmy a cíle. Výzkum provedu formou dotazníku, který je určen rodičům.

1. Hudební historie Jižních Čech

Osídlení jižních Čech je v porovnání s ostatními místy kontinentů poměrně mladé. O významnější kultuře lze mluvit zhruba od 6. století, kdy se na celém území Čech usadili Slované. Z této doby žádné historické hudební památky (např. hudební nástroje) neexistují, ale lze předpokládat, že se zpívaly prosté lidové popěvky, které zůstávaly a postupně se rozvíjely i v dalších stoletích a šířily se zejména ústním podáním. Až mnohem později se začala i tato lidová tvorba zaznamenávat. Setkávaly se s ní nejširší vrstvy obyvatelstva a samozřejmě také děti, které je zpívaly spolu se staršími sourozenci a dospělými. Hudba doprovázela celé lidské generace od jejich narození, přes významné chvíle v jejich životě, až po hrob.

Jižní Čechy zůstaly velmi řídky osídleny až do poloviny 13. století, kdy na území přichází rod Vítkovů a s ním systematické osidlování jihočeské krajiny, zakládání nových osad, měst, církevních staveb. A s tímto obdobím je spjat i rozvoj vědy, písemnictví, vzdělání a také zpěvu. Stále větší politickou a hospodářskou moc získává církev, která v klášterních školách zajišťuje jak základní tak vyšší vzdělání. A jeho samozřejmou součástí je i výuka církevního zpěvu nejprve jednohlasého a později na počátku 14. století vícehlasého. Církevní školy byly určeny šlechtickým synům, proto se jednalo o chlapecké církevní sbory, které zpívaly převážně latinské duchovní písně. Bohatá děvčata žila v rodinách, kde jim bylo dopřáno jen minimální vzdělání, ale věnovala se také zpěvu a často i hře na hudební nástroj. Největší počet dětí nemělo přístup ke vzdělání vůbec žádný, ale zpěv byl nedílnou součástí jejich života. Zpívalo se při různých oslavách, jistě v kostelech, při svátcích, při práci i jen tak pro radost. Od útlého věku se děti učily písně, které jim zpívali rodiče. Jednoduché stále se opakující melodie doplněné dobře srozumitelným textem, dobře zapamatovatelným a popisujícím aktuální i historické události. Děti se při svých hrách i při práci naučily vyrábět a používat drobné jednoduché hudební nástroje z dostupných materiálů – píšťalka z vrbového proutku ukazovala

dovednost zhotovitele, rozvíjela smysl pro rytmus, tóny, melodii a navíc podporovala a doprovázela zpěv.

V jihočeských městech jako byly České Budějovice, Třeboň, Český Krumlov, Vodňany, Týn nad Vltavou, Bavorov a Prachatice vznikaly první městské školy koncem 14. století. Jejich činnost také většinou hradila církev. Velkým rozdílem však byla docházka. Městskou školu mohli navštěvovat všichni chlapi, tedy i ti z nemajetných rodin. Církev za své poskytnuté finance žádala protislужbu v podobě zpěvu při mších. A tak kantor se svými žáky nacvičil zejména chorály, které pak v kostelech zpívaly. Mladým zpěvákům se říkalo různě – např. choralisti, kantoři, kumpáni či zpěváčci. Jako důkaz poslouží dochovaný školní řád z r. 1608, který se týkal zejména účinkování kantora, pomocníků a žáků v kostele. Hudba se měla vyučovat každý den po obědě, každý pátek a sobotu se nacvičovaly nové zpěvy, některé se měly napsat na tabuli a žáci je opisovali. O jedno a půl století později učitelé učí své žáky zpívat i světské laické vícehlasé skladby určené jednak církvi, ale převážně sloužily školním potřebám a potřebám společenského života. Kantor se žáky zpíval i při hostinách, o masopustu, církevních svátcích apod.

Možná některý z těchto mladých talentovaných žáků byl poslán do Prahy studovat hudbu a hru na hudební nástroje k předním instrumentalistům slavné rudolfínské kapely, která sdružovala nejlepší hudebníky Čech. Po několikaletém studiu všestranného hudebního zaměření se pak mladý hoch mohl stát členem věhlasné rožmberské kapely, profesionálním hudebníkem, kterého zaměstnávali Rožmberkové. Jeho hlavní povinností bylo hrát pravidelně několikrát denně na různé hudební nástroje stále nově nacvičované a obměňované skladby či pomáhat s tvorbou textů na kůru.

Bohatý hudební život se rozvíjel nejen ve městech, ale i na vsích. Zasloužila se o to tzv. kantorská hudba, převážně česká a německá hudba psaná podle možností interpretů. Kantor patřil na vesnicích k nejvzdělanějším lidem a to nejen ve společenských vědách. Uměl psát, vyznal se v základech práva, uměl hrát na hudební nástroje (převážně housle), zpívat, komponovat i

organizovat společenský život. Z jižních Čech lze jmenovat učitele ze Zlaté Koruny Antonína Borového (1755-1832), o jehož tvorbě svědčí zachované kronikářské záznamy spolu se sbírkou hudebnin, která obsahuje velký počet skladeb různých žánrů s českými texty. Soubor neboli ansámbl hostoval na veřejných slavnostech v celém okolí a členy byly školní žáci, místní muzikanti a učitelé. Mezi pozůstalostí se našly mimo jiné noty písní, pastorel, serenád i fanfáry pro trumpety a tympány. O rozmanitosti repertoáru svědčí záznamy tanečních skladeb, což nasvědčuje tomu, že soubor hrával i na hospodských tanečních zábavách.

Církevní školy však existují stále a jejich hudební tvorba také trvá. Jezuité se rozhodli na svých školách uspořádat divadelní představení, která měla dokumentovat, co se žáci jezuitské koleje naučili na veřejnosti. Samozřejmě obsahovala i spoustu hudby a zpěvu. Ale divadelní představení se organizovala i na jiných místech – ve šlechtických rezidencích, měšťanských domech i na venkově. Velice oblíbená a známá byla například hudební dramata děkana Bartoloměje Michala Zelenky. Pořádal je v tábořském kostele a vystupovaly v nich jen děti. Jedna z autorových her se dochovala do dnešní doby a tak je možno posoudit tuto ojedinělou památku, která nám dává představu o tom, jak takové divadlo spojovalo hudbu, hru na hudební nástroje a text a jaké nároky na jeho realizaci byly kladeny na děti.

Děti získané zkušenosti v hudebních žánrech pak mohly uplatnit třeba v zámeckém prostředí. V období klasicismu patřilo k velkým zálibám šlechty zaměstnávat hudebníky, činoherní soubory. Hudba byla součástí každodenního života. V době velkých svátků či rozsáhlých koncertů vypomáhali zámecké kapele i kantoři se svými svěřenci. Po hudebnících byla neustále velká poptávka a tak stále více mladých chlapců se zabývalo touto činností a hledalo zaměstnání hudebníka. A tak pro velkou oblíbenost hudby v Čechách se stalo, že školených hudebníků bylo tolik, že ne všichni našli ve své domovině uplatnění. Proto odcházeli do ciziny, kde o ně byl veliký zájem. Svědčí o tom

dodnes zachovalý slogan „Co Čech to muzikant“. Nejvíce Čechů odcházelo do centra tehdejšího hudebního života do Vídně.

Přelom 19. a 20. století znamenal velký zvrát hospodářský. Feudální systém přechází v kapitalismus. Jižní Čechy jako chudý kraj zaostává v průmyslové výrobě a dochází k vyklidňování venkova. To má za následek i pokles kvality výuky hudby v církevních školách a o hudební život se převážně starají kantoři. Komponují jak pro kostel, tak pro školu a ostatní život. Zajišťují taneční zábavy, masopusty, oslavy. Populární je hlavně polka a kramářské písně. Na kantorech je i nastudování interpretace jejich děl. A tak žáci získávají cenné zkušenosti a z mnohých z nich vyrůstají hudebně vzdělaní lidé předávající vědomosti další generaci a dělající radost mnoha dalším. Například z Českých Budějovic můžeme jmenovat Antonína Balcara (1847-1927), který zpíval v Prozatímním divadle a později působil jako hlavní režisér moskevského Velkého divadla a také jako pedagog na konzervatoři. Svě základní hudební vzdělání od kantorů mnozí rozšiřují dalším studiem v tzv. ústavech, což byla např. konzervatoř nebo různé hudební školy.

Od poloviny 19. století byl zaznamenán nebyvalý rozvoj kulturních činností. Lidé všech věkových kategorií se snažili aktivně uplatnit a vznikají spolky, kulturně společenské instituce. Jenom v Čechách je založeno na 180 pěveckých spolků. Nejprve to jsou čistě mužské pěvecké sbory, jako byl například Hlahol v Českých Budějovicích (r. 1862), později v 80. a 90. letech se začínají objevovat dámské pěvecké spolky a za nedlouho jsou zakládány i smíšené sbory. Těmto změnám se musí přizpůsobit i repertoár. Ne vždy odpovídají předvedené pěvecké výkony požadované úrovni a tak dochází k zániku některých sdružení.

„Sborový zpěv je od svého vzniku jedním z nejrozšířenějších a nejvýznamnějších projevů našeho hudebního interpretačního umění. Také ve

sféře tvůrčí dal podněty ke vzniku skladatelského odvětví, vytvářejícího v jistém smyslu světové specifikum.”²⁾

Územní působnost pěveckých spolků se stále rozšiřuje, jejich členové jezdí koncertovat i do jiných míst, podílí se na významných událostech, pořádají se výměnné koncerty, soutěže, přehlídky. Hudební život se rozděluje na dvě skupiny. Zatímco až dosud lidé zpívali z radosti z této činnosti, nyní se větší část vydává na profesionální cestu. Mění se repertoár, sbory zpívají jak klasické skladby, tak žádané novinky. Ustupuje se od lidové tvorby a oblibu získávají opery, operety, kabaret, muzikál apod. Postupně začínají převládat sbory smíšené a s ženským obsazením. Vzniká hudební trh řízený ekonomikou a téměř zaniká nezištná práce nadšených jedinců.

Pro svou činnost potřebují sbory stále nové mladé členy. Ovšem hudební vzdělání není jednotné a je vyučováno převážně soukromými učiteli. Proto se za veliký pokrok považovalo založení bezplatné hudební školy pro chudou mládež v Jindřichově Hradci, ve které vyučovali jak školení pedagogové tak soukromí učitelé a třeba i vojenští hudebníci. Na přelomu století v Čechách neexistuje žádná pěvecká či hudební škola.

Podnět k založení hudební školy v Českých Budějovicích dal A. Zátka r. 1900 a již o tři roky později otevřela Matice školská tři oddělení s celkem 122 žáky. O pět let později má škola vlastní budovu na rohu Otakarovy a Skuherského ulice. Počet žáků se neustále zvyšoval a mnozí z nich dosáhli velkých úspěchů. Jmenovat můžeme např. Jana Kühna, pozdějšího sbormistra, o kterém budu také psát. Škola byla přejmenována na hudební školu Otakara Jeremiáše, člena hudební rodiny, která pro tuto uměleckou oblast ve městě udělala mnoho. Bohuslav Jeremiáš působil jako ředitel hudební školy, byl

²⁾ VALOVÝ, E. *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě*. Brno: Universita J. E. Turkyňě v Brně – pedagogická fakulta, 1972, s. 231.

sbormistrem pěveckého sdružení Hlahol, vydal učebnici Škola zpěvu I.-III. Oba jeho synové Jaroslav a Otakar ve škole působili ať už jako kantoři zajišťující teoretickou i praktickou výuku či jako ředitel.

Od 60. let minulého stoléní stoupala úroveň dětských pěveckých sborů. Založen byl DPS Jitřenka se sbormistrem Otakarem Dubským, v 90. letech Canzotetta se sbormistrem Vladimírem Vačkářem a Annou Knotkovou, do podvědomí se zapsal i soubor Slavíci a Rozmarýn při ZŠ J.Š.Baara či Jihočeský vysokoškolský pěvecký sbor pedagogické fakulty při Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, která od r. 1997 na pedagogické fakultě připravovala učitele hudební oborů pro umělecké školy. Dnes sbor navštěvují i studenti ostatních oborů. Své místo v hudebním životě města mají i soubory zaměřené na folklor jako je Úsvit, Furiant, Bárováček.

2. Historie dětských pěveckých sborů

V historii se setkáváme s pojmem dětské pěvecké sbory již v období středověku. Jedni z prvních významných těles, která jsou spojována se zpěvem, se staly spolky známé pod názvem „bonifanti“. Jejich jméno je odvozeno z latinského slova „boni infantes“, což v překladu znamená dobří hoši. Do podvědomí lidí vešli již XI. století, kdy svou veřejnou pěveckou aktivitou obohacovali kulturní život. Později se jim začalo říkat vokalisté. Jejich repertoár tvořily jednohlasé gregoriánské chorály. Protože v této době měla hlavní slovo církve, nebylo tomu jinak ani ve vzdělání. Sbory pracovaly pod jejím vedením. Z toho plyne, že veřejnost se s nimi setkávala při nejrůznějších obřadech, slavnostech, korunovacích a dalších významných oslavách. Jak můžeme odvodit z názvu (dobří hoši), do sborů byli vybíráni pouze chlapci, děvčata v této době veřejně vystupovat nemohla. Časem docházelo i ke slučování pěvců z různých chrámů, pak veřejnost mohla slyšet zpěv unisono až přes tisíc zpěváků. Vícehlas se u nás rozvíjí až po době husitské.

„Husitství zde zanechalo své významné dědictví – a to je společný zpěv žen i mužů. Platilo-li ve středověké katolické církvi jako zásada „taceat mulier in ecclesia“ („žena ať v chrámu mlčí“), což bylo přejato ze starých židovských synagog, stalo se v husitském hnutí samozřejmým, že zpívá jednohlasně celá obec, tj. ženy i muži. Tak tomu bylo již v Betlémské kapli a pak i při zpěvu husitských chorálů a tato zásada už z našeho sborového zpěvu nezmizí.“³⁾

Období našeho národního obrození bylo pro dětské zpívání příznivým. Stalo se tak především proto, že zpěv nabývá na důležitosti a stává se součástí školní výuky, každá škola má v převážné většině svůj vlastní pěvecký sbor, který je

³⁾ Kolektiv autorů (odpovědný redaktor prof. dr. F. Lýsek). *Sborník prací Pedagogické fakulty University J. E. Purkyně v Brně - Vokální podnět a reakce žáka*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně – pedagogická fakulta, 1967, s. 40.

tvoreni jak chlapci, tak i dívkami. Ti se pripravovali na veřejná vystupování v kostelech, na zámcích a prezentovali se na nejružnějších veřejných akcích.

Tak jako rozvoji dětských sborů přála doba naposledy zmíněná, doba národního obrození, současnost nemůžeme hodnotit již tak kladně. Ještě v minulém století na sebe dětské pěvecké sbory upoutávají pozornost a stávají se plnohodnotným samostatným uměleckým celkem. V podvědomí lidí jsou zapsány jako vynikající sdružení lidí se zájmem o hudbu, s bohatou a skvělou historií a tradicí. Také okolní svět nás považoval v této oblasti za úspěšné a nešetřil uznáním. Jen ojediněle jsme nacházeli soupeře, kteří by byli naši konkurencí. Dnešní doba ale přináší pokles. Hudební výchově ve školách se věnuje stále méně času, a když už se jí žáci věnují, učební osnovy nepodporují přirozenou touhu dětí po zpěvu a celková hudební vzdělanost zaostává. Ve světě se hudební výchově věnují jak na školách základního vzdělávání, tak i na vyšších stupních. Na našich středních školách bychom ji jen velmi těžce hledali. Tradice, že pan učitel ovládá hru na několik hudebních nástrojů, při každé možné příležitosti si se žáky zazpívá a naučí je písním ze svého bohatého repertoáru je pryč. A tak se nemůžeme divit, že nás okolní státy dohánějí. Například Maďaři či Bulhaři jsou velice uznávaní ve sborovém zpěvu.

Pokud se ještě vrátíme k současné výuce hudební výchovy v našich školách, pak převážná část pedagogů klade nepoměrně větší důraz na výuku teorie a historie hudby, což má za následek, že jen velice málo času zbývá na samotný zpěv. Učitelé již nejsou takovými odborníky, velice často se stává, že hudební výchovu vyučuje pedagog, který k ní nemá žádný vztah. A pak se samozřejmě nesmíme divit, že si ani děti, jeho žáci, nenajdou cestu ani vztah ke zpívání, sborovému zpívání. Vždyť je tolik jiných atraktivních a propagovaných činností, mezi kterými si mohou vybírat své koníčky. Proto se sbormistři musí stále připomínat, chodit po školách a lákat děti do svých sborů. Jejich zájem o aktivní zpěv ve sboru přes všechny snahy stále klesá.

3. Významné osobnosti sborového zpěvu

3.1 Jan Kühn

Jan Kühn se narodil v haličské obci Boguchvala roku 1891. V mládí pobýval i u nás na jihu Čech v Českých Budějovicích, kde také pracoval s dětmi v hudební oblasti, jak je uvedeno v předešlé kapitole. V začátcích svého slavného života se věnoval opernímu zpěvu. Jméno tohoto významného hudebníka je však hlavně spojeno se sbormistrovským povoláním. V oblasti dětského a seniorského sborového zpívání se stal odborníkem, byl velikým přínosem. Roku 1932 založil v tehdejší školské rozhlasové stanici tzv. Dětský sbor pražské rozhlasové stanice což je první název pozdějšího Kühnova dětského sboru. Ten se velice brzy dostal do podvědomí lidí a stal se známým a oblíbeným. Velikého úspěchu dosáhl v roce 1935, kde mohl svůj nastudovaný repertoár předvést na mezinárodní soutěži 42 národních sborů. Pilná a poctivá práce při nácvičce se vyplatila a Kühnata, jak členům sboru bylo přezdíváno, vyhrávají. Dostávají nabídku na spolupráci s českou filharmonií i Národním divadlem a tím se stávají známými nejen u nás ale i ve světě. Zpívat pod vedením Jana Kühna však znamenalo pro žáka naprostou disciplínu, sbormistr na jedince kladl nemalé pěvecké a interpretační nároky.

Přibližně o tři roky poději k dětskému sboru přibývá sbor dospělých s názvem Český pěvecký sbor (od roku 1969 Pražský filharmonický sbor). Nepříznivé období pro sbory přináší léta 1939-1945, kdy politická situace nedopřává sluchu české národní kultuře a jejím špičkovým sborům. Po válce bylo jméno sbormistra očištěno, avšak Československý rozhlas neměl zájem o další spolupráci. Ale ani v této situaci oba sbory nezanikají, naopak. Vydávají se na své první zahraniční turné do Polska, kde sklízí úspěch. V téže době vystupují i v rámci Pražského jara, kde posléze účinkují i v následujících letech. Za předvedené výkony jsou oba Kühnovy sbory přičleněny k České filharmonii.

Kühňata koncertovala a dostávala zajímavé nabídky pro spolupráci. Podílela se na nahrávkách například loutkových filmů Jiřího Trnky. Za svůj projev jsou oceněni na Olympiádě amatérského sborového zpěvu v Paříži.

Roku 1958 významný sbormistr umírá. Jeho práci přebírá jeho manželka a roku 1967 se vedení ujímá Jiří Chvála, Kühňův žák na Hudební fakultě AMU, profesor sborových aktivit na Hudební fakultě AMU v Praze.

3.2 Jiří Chvála

Dále rozvíjel uměleckou stránku sboru a pokračoval v započaté práci svého předchůdce a učitele. Nic nebránilo tomu, aby sbor pod jeho vedením jezdil koncertovat do zahraničí. Po roku 1989 je sbor odloučen od České filharmonie. Kühňův dětský sbor spolupracuje s Národním divadlem, Státní operou, špičkovými orchestry, vystupuje i v Československé televizi.

Jiří Chvála je zván jako člen poroty nejrůznějších sborových soutěží. Mimo jiné vyučoval sborové dirigování nejen u nás, ale i v zahraničí. Je nositelem několika ocenění, jako je medaile k Roku české hudby (1984), Cena Františka Lýska (1992) a vyznamenání II. stupně od ministryně školství za celoživotní pedagogickou činnost (2003).

Mezi tisíci dětí, které navštěvovaly tento sbor se najdou i mnozí významní umělci, dirigenti, režiséři, skladatelé, pěvci a další. Repertoár sboru je rozmanitý. Zpívají skladby do renesance až po soudobou hudbu třeba i Petra Ebena, Václava Trojana, Zdeňka Lukáše, Jiřího Temla a mnoha dalších. Řada skladatelů píše své skladby právě pro něj. Do sboru jsou vybírány děti od předškolního věku. Kühňata v současnosti absolvují nejprve přípravné oddělení pod vedením tří sbormistryní, poté se stávají členy koncertního oddělení. Ti nejmenší účinkují například na CD s Dádou Patrasovou. Po nasbírání zkušeností děti postupují do oddělení, které vede sám Jiří Chvála. Zkouší se třikrát týdně po dvou hodinách. O letních prázdninách členové sboru absolvují i soustředění. Děti mají k dispozici hlasovou poradkyni.

3.3 František Lýsek

F. Lýsek: „Vše nejlepší se začíná rozvíjet ve věku dětském...“

František Lýsek (1904-1977) se narodil v oblasti Ostravska v Proskovicích. Matka Marie Lýsková a otec Ludvík Lýsek byli nadšení zpěváci lidových písní, proto dbali na to, aby se i jejich dětem dostalo hudebního vzdělání. Prvním učitelem hry na housle Františka Lýsky se stává jeho starší bratr Václav. Později hru na nástroj studoval u Julia Remeše. Šest let navštěvoval obecnou školu, poté následovala měšťanská škola v Zábřehu nad Odrou, kde se věnoval zpěvu ve školním chlapeckém sboru. Čtyři roky studia strávil na Státním učitelském ústavu ve Slezské Ostravě ovlivňován Rudolfem Wünschem a Edvardem Rundem. Po maturitě nastupuje jako začínající učitel do obecné školy ve Staré Bělé a zakládá svůj první dětský sbor, na kterém si zkoušel nové formy a vlastní postupy práce. Věnuje se mnoha dalším hudebním aktivitám – zpívá v Sokolského pěveckém sdružení v Ostravě, působí jako sekundista ve starobělském učitelském kvartetu, je sbormistrem Sokolského mužského sboru v Proskovicích, ale také dirigentem tamější smyčcové kapely a trubačské skupiny.

Později učí na měšťanské škole v Ostravě - Mariánských Horách (1926) a na 1. dívčí měšťanské škole v Moravské Ostravě (1927), kde zakládá dívčí pěvecký sbor. Za doby působení na menšinové škole v Jistebníku nad Odrou sestavuje pěvecký sbor Jistebnických zpěváčků (1929-1938) s nimiž dosahuje výborných výsledků. Školní zájmový sbor Jistebnických zpěváčků nazpíval dvě gramofonové desky, zazněl i několikrát v rozhlase. Tyto úspěchy jen potvrzují, že způsob a vedení souboru jsou správné. O tom nemohou pochybovat ani jeho oponenti. Nacvičený repertoár předváděl v okolí Jistebníka, v Ostravě, Brně, Praze, ale také i ve Vídni. Učitelské povolání si vyžadovalo časté přestupy na jiné školy a v každé z nich, ve které František Lýsek působil, se snažil získat pro zpěv své žáky. Tak se stalo i na pokusné škole v tehdejší Baťově (městské části Otrokovic). Zde nacházel podporu

ředitele školy Vladimíra Konvičky, také nadšeného zpěváka, člena Pěveckého sdružení moravských učitelů. Brzy se František Lýsek prosadil jako sbormistr Baťovských zpěváčků (1938-1945). Po osvobození se stal učitelem 1. střední školy v Kotlářské ulici v Brně (1945-1949), kde založil Brněnský dětský sbor, který navázal na interpretační tradice Jistebnických zpěváčků a pěveckého sboru z Baťova. Působil také na brněnské konzervatoři a na Janáčkově akademii muzických umění. Svou učitelskou kariéru ukončil na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně.

František Lýsek se po celou dobu života stále hudebně vzdělával. Vystudoval muzikologii i psychologii, aby co nejlépe pochopil dětskou duši i možnosti dětského hlasu. O svých zkušenostech ze sborů psal knihy týkající se nápěvkové intonace, dětského sborového zpěvu, vokální intonace a rytmu, zabýval se hudebností a zpěvností dětí a mládeže školního věku. Velký význam mají i jeho učebnice hudební výchovy pro 1. - 5. ročník ZŠ či učební texty pro vysokoškolské studenty. Některé z jeho odborných článků vycházely v zahraničních odborných časopisech. Jeho jméno figuruje v souvislosti s rozvojem hudebně - výchovné praxe, zavedl mimo jiné i používání hudebně - výchovných pomůcek. Za svůj život dostal mimořádná ocenění - Zasloužilý učitel (1961), Řád práce (1964), Zlatá medaile UJEP (1969), národní umělec (1973). Bibliografický soupis publikovaných prací má na čtyři stovky položek.

Příklad vydaných publikací:

- Úvod do hudebně výchovné praxe (Brno 1947),
- Nápěvková intonace (Praha 1951),
- Vokální intonace a rytmus (Praha 1955),
- Hudebnost a zpěvnost mládeže ve světle výzkumů (Praha 1956),
- Metoda nápěvkové intonace (Praha 1957),
- Hudební aktivita mládeže (Praha 1963),
- Cantus choralis infantium (Brno 1968),
- Vox liberorum (Brno 1976),

Z let 1930–1950 pochází jeho sbírka lašských a slezských lidových a zlidovělých písní (celkem 1413 rukopisných záznamů), z nichž jich většinu upravil pro dětský nebo ženský pěvecký sbor. Některé z nich vyšly pod názvem Pampelišky obsahující vícehlasé úpravy lidových písní či Pomněnky nebo Sedmikrásky.

V roce 1994 na popud bývalých žáků sborů byla založena Nadace Františka Lýska pro rozvoj dětské hudebnosti a na podporu hudební výchovy na základních školách. Jejím úkolem je podporovat dětský zpěv a hudební výchovu na základních školách, získávat pro tuto činnost finanční prostředky a v té souvislosti podporovat hudebně pedagogickou činnost a pěvecké aktivity dětí a mládeže školního věku ve sborech. Cena Františka Lýska je udělována za mimořádnou tvůrčí činnost sbormistrů.

3.4 Bohumil Kulínský

Bohumil Kulínský (1910-1988) byl českým sbormistrem a pedagogem. Jeho rodným městem se stává Petřvald u Karviné. Pocházel z velmi chudé dělnické rodiny. Otec byl horníkem, ale k hudbě měl kladný vztah, jelikož byl amatérským hudebníkem. Svého syna učil už od čtyř let hrát na tahací harmoniku. Bohumil Kulínský absolvoval školu měšťanskou, poté pokračoval na hornické pokračovací škole a dále absolvoval 3 ročníky hudební školy, oddělení houslového a violoncellového doplněného čtyřletým studiem učitelství.

Svou sbormistrovskou práci zasvětil dětskému pěveckému zpěvu. V roce 1943 založil v Ostravě sbor Hrabovští zpěváci na něj navázal Dětský pěvecký sbor Československého rozhlasu. Kolem roku 1973 byla spolupráce s rozhlasem přerušena. S tím souvisí i změna názvu sboru na Bambini di Praga.

V Dětském pěveckém sboru Československého rozhlasu zpívala i Blanka Bicanová pozdější manželka Bohumila Kulínského. Společně pracují s dětmi ve sboru a za celoživotní umělecký přínos k rozvoji dětského

sborového zpěvu získala sbormistryně Blanka Kulínská Cenu České hudební rady 2010.

Pan Kulínský nepřipouštěl myšlenku, že dítě nemá tzv. hudební sluch. Preferoval názor, že každé dítě je hudebně vzdělatelné a zpívání je pro každého, kdo má zájem a trpělivost se to naučit. Své žáky vedl k lásce k hudbě, kázni ale také k píli.

Roku 1977 vedení sboru přebírá jeho syn Bohumil Kulínský mladší, který vystudoval dirigování na pražské konzervatoři a na Janáčkově akademii múzických umění přičemž své první zkušenosti získal již jako malý chlapec od svých rodičů, ale samozřejmě také jako aktivní člen sboru. V šestnácti letech si pak své dovednosti vyzkoušel jako sbormistr části dětského pěveckého sboru. Se sbormistrováním celého souboru mu pomáhala jeho matka i po smrti otce. Úroveň sboru neklesla, Bohumil do něj vnesl i nové poznatky a metody. Jeho jméno je známo po celém světě, kam také jezdí své umění předvádět. Je žádaný nejen v Evropě ale např. i v Číně, Japonsku, Americe apod.

3.5 Antonín Vepřek

Antonín Vepřek 1907-1978. Narodil se v Úmoníně. První vzdělání mu poskytla škola v Křeseticích. V Kutné Hoře se stává absolventem učitelského ústavu. Jeho sbormistrovské začátky se datují již do doby, kdy vykonával vojenskou službu, kdy vedl mužský sbor. Po návratu z vojny se stal sbormistrem pěveckého sdružení v Hrušovanech, dále sbormistrem pěvecké župy Podřipské - Kličkova pěveckého sboru frekventantů ženižního učiliště.

Roku 1939 přichází do Příbrami jako učitel zdejší základní školy. Město Příbram je spojeno s další významnou osobností české hudby a to s Antonínem Dvořákem, který měl nedaleko města své letní sídlo. V roce 1969 byl položen základ k dlouholeté tradici pořádání Hudebního festivalu Antonína Dvořáka. Ovlivněn hudební tradicí města zakládá Antonín Vepřek Příbramský dětský sbor A. Dvořáka, který se řadí mezi jeden z nejstarších dětských

pěveckých sborů české republiky. Pod jeho vedením se za velmi krátký čas stává úspěšným. Spolupracuje s rozhlasem, úspěšně koncertuje.

Jako hudebník se zapojoval i jako hráč na violoncello a důkazem toho je jeho členství v Příbramské filharmonii. Vedl smíšený sbor Lumír-Dobromila. V roce 1971 sbormistr odchází do důchodu, avšak spolupráce s dětmi mu zůstává. Dne 13. 1. 1978 slavný dirigent, sbormistr a učitel umírá v Příbrami, ve městě, kde strávil velkou část svého činorodého života. Příbramský dětský sbor přebírá syn Vladimír.

4. Hudební schopnosti osobnosti

4.1 Hudební schopnosti

Každý jedinec se již narodí s určitou danou vnímavostí melodie. V prvních týdnech života podle zabarvení a melodie hlasu poznává své nejbližší a také začíná vnímat melodii a hudbu zprostředkovaně. Maminka mu zpívá nebo si jen pobrukuje melodii, kterou slyší z televize, rozhlasu, přehrávače, apod. Tím se muzika dostává do podvědomí každého člověka a od samého začátku utváří jeho vztah k ní. Z průzkumů a poznatků je zřejmé, že jakékoli schopnosti nejsou dědičné. Nikdo nemůže dopředu vědět, jaký vztah k hudbě bude dítě mít a ani ho nelze nějakým způsobem zformovat podle přání rodičů. Ale přesto něco udělat mohou. Dítě, kterému se často zpívá nebo vyrostlo v hudební rodině bude jistě mít k hudbě kladný vztah – ovlivnilo ho vnější prostředí. Pak již záleží na tom, zda má ve svém okolí někoho, kdo tento zájem objeví. Mohou to být rodiče či někdo z rodiny ale také vnímavý učitel v mateřské či základní škole. Vhodným vedením pak u dítěte lze rozvíjet hudební aktivitu. Tento pojem v sobě skrývá více částí. Jednak reprodukci hudby, poslech hudby, kompozici a v neposlední míře také kritiku díla. Jsou jedinci, kteří se aktivně věnují hře na hudební nástroj či zpěvu, jsou ale i takoví, kteří milují zpěv, ale sami ho aktivně neprovozují, jen si rádi poslechnou kvalitní hudbu, o které si třeba popovídají se svými blízkými.

Jak již bylo uvedeno, velice záleží na citlivém přístupu dospělého. Jsou mezi námi jedinci, kteří mají hudební schopnosti, ale neprojevují o hudbu zájem. Nejčastěji je to proto, že o svých schopnostech nevědí, nenašel se nikdo, kdo by jim o nich řekl a pomohl s jejich rozvíjením.

Dítě, které slyšíme, jak si prozpěvuje a pobrukuje ve volných chvílích, má určitě o hudbu zájem. Ovšem zájem ještě není schopností. To jsou individuální dispozice a vlastnosti, které mu napomáhají ke zvládnutí určitých hudebních úkolů. Jako příklad lze uvést dítě věnující se nějaké hudební aktivitě, ve které se oproti svým spolužákům výrazně zlepšuje, projevuje určité

hudební schopnosti. Tito jedinci již ve velmi nízkém věku rozeznávají výšku, barvu, délku, sílu tónu. Podle tohoto mohou určovat například hudební nástroje v poslouchané hudbě. Nacházejí zálibu ve vícehlasém zpěvu nebo ve více nástrojové hře. Umí vnímat a udržet tempo či rytmus - při vlastní reprodukci zvládají zahrát požadovaný rytmus a udržet tempo. Problémem pro ně nejsou ani nejrůznější cvičení, při nichž mají vytleskávat přesně udaný rytmus, ovládají tleskání do rytmu. Dítěti s hudebními schopnostmi nedělá potíže zapamatovat si melodii, dovede si pod ní představit nějaký citový vjem a dříve či později se samo pokusí o svou první improvizovanou tvorbu.

4.2 Hudební vlohy

Prvopočátkem schopností jsou vrozené dispozice neboli vlohy, které jsou závislé na včasném objevení a dalším účelném a aktivním rozvíjení konkrétními hudebními činnostmi, aby se z nich staly schopnosti. Musí být přihlédnuto k věku, který je omezován dětskou psychikou a mentalitou. Pokud by se tak nestalo, může vloha zůstat nerozvinutá. Vývoj hudebních vloh je závislý na tom kdy, jak a kým jsou rozvíjeny. Vlohy s hudebním zaměřením se mohou začít projevovat dříve, než vlohy jiné. Také záleží na tom, jak velké jsou, čím jsou větší, tím se mohou rozvíjet snadněji a do větších rozměrů. Vysoce vyvinuté vlohy mohou zastiňovat a potlačovat vlohy jiné.

Vlohy můžeme pozorovat již v prvním roce věku batolete, kdy u dítěte pozorujeme řečové a pěvecké začátky. Některé děti, které mají výrazné hudební vlohy, umí napodobit krátké a jednoduché melodie. Je prokázáno, že dokáží dříve zpívat než mluvit. Častým pobrukováním, prozpěvováním vyjadřují radost.

To, že má dítě hudební vlohy nám může napovědět především zájem o hudbu, protože ten se nedá vynutit a není chvilkovou záležitostí. Dalším rozpoznatelným znakem je rychlost nácvičku skladby nebo písničky. Čím rychleji se jedinec daný hudební úkol naučí, tím větší jsou jeho vlohy. Dále pozorujeme sílu vůle, jak je dítě schopno dlouho u daného úkolu vydržet, aktivně reagovat.

Je zřejmé, že děti s malými hudebními vlohami se při hudebních činnostech dříve unaví než ty, které mají vlohy podstatně větší. Zkoumá se i prostředí, které může kladně i záporně ovlivnit vývoj hudebního projevu jedince. Vnější vlivy ovlivňují jedince ať už v negativním nebo pozitivním hudebním smyslu.

Jestli dítě projevuje vlohy hudební, můžeme přehledně zkoumat již v mateřské škole, kde je více dětí a můžeme dané projevy pozorovat a srovnávat, kdo má větší propozice k hudebnímu vnímání. Ať už u aktivní činnosti nebo u pasivního poslechu hudby.

Rozvíjet můžeme i vlohy, které jsou poměrně malé. A to prostřednictvím různých zábavných technik. Děti si hrají, přirozeně se baví a přitom se učí. Opora o hudební nástroj v tomto případě také ulehčí žákovi rozvoj. Pomoci mu může i spolužák, který je dobrým zpěvákem. Proto je jedinec usazen mezi výborné žáky, od kterých se může mnohé přiučit. Nesmí chybět ani podpora, důvěra a pochvala od učitele, rodičů i vrstevníků.

Dítě s menšími hudebními vlohami může dosáhnout lepších hudebních výsledků, než to, které disponuje většími vlohami a to za předpokladu jeho nepřetržité práce a zdokonalování se v hudebních činnostech. Pokud se však u jedince vloha nevyskytuje, nelze ji dodatečně získat ani naučit ani tím nejzkušenějším kantorem.

4.3 Hudební nadání

Hudebním nadáním je myšlena schopnost ovládat hudební látku za dosažením určitého cíle. Nadání celkově je soubor schopností, umožňující dosáhnout nadprůměrných výsledků. Ovšem pouze nadání nestačí, je nutno ho neustále rozvíjet a pracovat s ním a k tomu je potřeba vůle, práce, motivace, tvořivost.

Rozlišujeme, zda je přítomno hudební nadání pro sluch, paměť, reprodukci, dirigentské, kompoziční aj. To je důležité pro výchovu hudebního umělce.

Hudební nadání se často chybně zaměňuje s absolutním sluchem. Někdy se také uvádí, že absolutní sluch je podmínkou hudebního nadání. Avšak není tomu tak.

„Jedinci s absolutním sluchem dovedu přesně rychle určit kterýkoli slyšený tón a tónové komplexy na základě jejich výšky, avšak nerozlišují třebašumoty, tedy zvuky s neperiodickým chvěním.“⁴⁾

Takový sluch může být i nevýhodou například člena sboru zpívajícího bez doprovodu nástroje.

4.4 Hudební talent

Nadání má vyšší stupeň, kterým je talent. Jedinec, který má talent úspěšně vyniká v oblasti, kterou ovládá. Jeho myšlení, paměť, tvůrčí činnost je rozsáhlejší. Talent chápeme spíše jako vrozenou a získanou dispozici. Zahrnuje v sobě i tvůrčí činnost.

Jedinci se znakem hudebnosti nevnímají jen rytmus, harmonii, melodii ale umí hudební dílo i esteticky poznávat, soustředit se na něj, zhodnotit kvalitu jeho provedení, vcítit se do nálady poslouchané skladby, jsou schopni reprodukce.

Tónová citlivost v sobě zahrnuje vnímání výšky tónů. Jedinec, který není schopen tónové citlivosti nemůže dané tóny správně reprodukovat. Tónová citlivost je jedním z předpokladů, že jedinec bude hudebně aktivní. Ať už jako pěvci, hráči na nástroje, dirigenti nebo hudební kritici.

Podle Františka Lýska můžeme hudební schopnosti, nadání či talent poznat z těchto základních znaků:

- 1. zájem o zpěv a hudbu, zejména pak takový zájem, který vede k aktivní hudební činnosti,*

⁴⁾ LÝSEK, F. *Hudební aktivita mládeže*. Praha: SPN, 1963, s. 55.

2. *spontánní hudební projevy ať už je to zpěv, hvízdání, rytmické vyťukávání, či později hra na nástroj,*
3. *láska k hubě, pevná vůle překonávat překážky, touha po dokonalém výkonu,*
4. *poměr mezi cvikem výkonem, rychlí rozvoj hudebně-výchovné činnosti.⁵⁾*

⁵⁾ Kolektiv autorů (odpovědný redaktor prof. dr. F. Lýsek). *Sborník prací Pedagogické fakulty University J. E. Purkyně v Brně - Vokální podnět a reakce žáka*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně – pedagogická fakulta, 1967, s. 12-13.

5. Druhá signální soustava

5.1 Hlas, řeč, zpěv

Hlas je propozicí, se kterou se rodíme. Naopak mluvit a zpívat se musíme naučit během života. Řečí se jedinci dorozumívají a sdělují svému okolí myšlenky, pocity, smyslové vjemy. Doprovázejí ji další činnosti, jako jsou mimika obličeje, gestikulace. Tyto schopnosti jsou dány pouze člověku. Řeč každého jedince má vlastní intonaci, melodičnost, dynamiku, agogiku a hlasovou barvu, rozeznáme v ní emocionální i citovou složku. Je důležitým prostředkem lidského dorozumívání. Rozvoj řeči můžeme pozorovat již u velmi malých dětí, od 9. měsíce života lze u nich systematicky rozvoj řeči podporovat.

Každý se narodí s jinými vrozenými vlohami. Každý hlas má svou hlasitost, rozpětí, polohu, dynamiku a barvu. To ale neznamená, že ho nemůže kvalitně rozvíjet a to tréninkem správné techniky tvoření tónu v rozmezí dispozic jedince. Musí se počítat s tím, že nevlastníme stejný hlasový materiál, jako mají hudební nástroje, které se neustále zdokonalují v jejich vybavenosti. Zpěv tedy můžeme chápat jako rozdělení textu na rytmické části s danou melodií pro jednotlivé slabiky.

Hlasové ústrojí se skládá z:

- dýchacího ústrojí
- fonačního ústrojí
- artikulačního ústrojí

5.2 Dětský hlas

Dětský hlas je v podstatě shodný s ústrojím dospělých jedinců. Rozdíl je v rozměru a funkčních zvláštностech a zkušenostech dítěte a dospělého.

Tabulka č. 1: Období dětského hlasu

Období	Název období	Věk dětí
1. období	-	6-10 let
2. období	předmutační období	10-12 let
3. období	období mutační	12-15 let
4. období	období pomutační	15-17 let

Dětský hlas ve věkovém období 6-12 let se rozvíjí pozvolna bez přílišného tlaku na hlasivky, aby si zanechal svoji lehkost, jasnost a dětskou barvu. Okolo dvanáctého roku přibývá na síle a projevují se příznaky začínající mutace (z lat. mutatio, což znamená změna). Je to změna hlasu, která přichází v období dospívání. Hlasy mění svou podobu a mění se na mužský a ženský hlas, což je způsobeno růstem hrtanu. Závažnější a více pozorovatelný je tento jev u chlapců, převážně, z hlediska pěveckého. Hlas jim takzvaně přeskakuje do nižších oktáv. Toto bývá často důvodem, proč opouštějí zpěv ve sboru a začnou se věnovat aktivitám, při kterých svůj hlas neprezentují tak veřejně. Ale není to nutné, je pouze třeba věnovat pozornost jejich „problému“ a přizpůsobovat jim pěvecké úkoly (např. vybírat písně s menším rozsahem). U dívek je tato změna méně viditelná. Jde spíše o změnu barvy, intenzity, polohy hlasu. Platí, že svůj hlas musí v tomto období kontrolovat, šetřit, nepřepínat a dodržovat hlasovou hygienu.

Mutace má několik fází. Mutant nezaspívá tak vysoké tóny, na jaké byl zvyklý, ale o to lépe se mu zpívají hlubší tóny, které nabývají na barvě. Ve sboru se mutant v této fázi přesouvají do nižších hlasů nebo se jim přizpůsobuje tónina, to se děje při jednohlasém projevu. Druhá fáze, ve které hlas přeskakuje, trvá přibližně tři měsíce. Třetí fáze znamená nově usazený hlas a začíná nejdelší proces rozvíjení hlasu. V období dvanáctého až třináctého roku trpí děti velikými zábrany nejen ve zpívání, ale i v samotném mluvení, což se odráží zpět na jejich psychiku. Jestliže žák má vážnější potíže je nutno vyhledat lékaře. Mužský hlas se u většiny chlapců ustálí kolem čtrnáctého až patnáctého roku.

U dětí může velice snadno dojít k poruše hlasu. Nejčastěji se tak stává při špatném stylu zpěvu nebo při přepínání hlasivek. Ke špatnému používání a tvoření hlasu může docházet v běžné mluvě např. v ZŠ či MŠ, kde jsou akusticky neupravené místnosti a žáci se dorozumívají mezi sebou křikem. Dále je to chybná technika při běžném zpěvu. Z rádia znějí nejnovější písně, které ovlivňují jedince, navozují u něj přirozenou touhu po zpěvu. A on se novým písním chce naučit, osvojit si nejen text, ale i intonaci, rytmus, výraz nejrůznějších písní. Snaží se napodobovat způsob zpěvu a tvoření tónů, který slyší od svých oblíbených interpretů. Někdy se jedinci snaží o přílišnou emocionalitu projevu a dochází k nesprávnému podání, chybné technice, která způsobuje nežádoucí krční, prsní, hrdelní, plochý, dyšný tón. Jedinec sám nedovede rozlišit, zda je jeho způsob tvoření tónů správný a pro jeho hlas bezpečný nebo škodlivý. U sólového zpěvu se vlivem individuální výuky tyto problémy nevyskytují nebo se pod odborným dohledem odbourávají. Sbormistři či hlasoví poradci dohlížejí na správné používání hlasu a dodržování hlasové hygieny u členů zpívajících ve sborech. Při nedodržování rad odborníků může docházet až k závažné hlasové poruše, při níž vzniknou na hlasivkách uzlíky, léčení se konzultuje s foniatry a v zanedbaných případech se řeší operativně.

6. Volný čas

6.1 Definice a stručná historie

Pojem volný čas se objevuje již za období starověkého Řecka - věda o rekreologii a volném čase. Mezi prvními se o tuto problematiku zajímá řecký filozof Aristoteles (384-322 př.n.l.). Je toho názoru, že „scholé“, jak filozof nazývá volný čas, v sobě zahrnuje rozumování, čtení veršů, setkávání se s blízkými nikoli však nuda a lenošení. Dalším řeckým filosofem, který se zamýšlí nad tímto pojmem, je například Platón, který napsal dílo „Zákony“. V něm popisuje vztah volného času k práci.

V období středověku celý život člověka řídí všemocná církev. A podle jejího názoru by měla být každá chvíle, kdy se člověk nevěnuje práci a jiným povinnostem, věnována modlitbám a rozjímáním o bohu. Dalším významným obdobím je doba renesance. V této době je zavrhováno lenošení i zahálka.

Názory na trávení volného času a vůbec jeho definice se ustaluje do dnešní podoby v 19. století. Tady můžeme jmenovat například Karela Marxe (1818-1883), který ve svém díle přispěl k pochopení a objasnění pojmu volný čas. Joffre Dumazedier (1915-2002) se zabýval výzkumem vlivu volného času na sociální vztahy, životní styl, kulturu aj. Stanovil podmínky pro jeho vznik. Mění se život a vztahy ve společnosti, který již neřídí komunita. Každý člověk se může svobodně rozhodnout, jaký bude jeho program v době, kdy ho nečekají povinnosti. Snadno jej odděluje od práce.

Současná definice volného času zní asi takto: volným časem rozumíme mimopracovní dobu, kam zahrnujeme biologické potřeby (stravu, hygienu, spánek) a své povinnosti a zájmy.

Podle Joffre Dumazediera rozlišujeme tři základní funkce volné času:

1. odpočinek (délassement), zotavení, reprodukce pracovní síly
2. rozptýlení (divertissement) fyzické, kulturní, sociální
3. rozvoj osobnosti (développement) fyzický, kulturní, sociální

Tyto tři body se vyskytují v různé střídavé míře u každého člověka, navzájem se překrývají a neodlučitelně spolu souvisí.

Joffre Dumatedier člení činnosti volného času do šesti kategorií:

1. činnosti manuální
2. činnosti fyzické (sportovní, cestování, turistika)
3. činnosti estetické
4. činnosti intelektuální
5. činnosti sociální
6. činnosti spotřební

Volný čas si každý člověk vyplňuje podle svých zájmů, které mu přináší radost, potěšení a uvolnění, dále osvobozuje od únavy, odstraňuje nervové nebo fyzické poruchy vyvolané především napětím a výkonem povinností.

6.2 Volný čas dětí a mládeže

Volným časem dětí a mládeže se myslí doba po školním vyučování. Jeho správné využití je nutno pěstovat a usměrňovat již od útlého věku. S kvalitním vyplněním času po příchodu ze školy a vybíráním mimoškolního zájmu pomáhají dítěti především rodiče. Měli by se inspirovat jeho zájmy, vztahem k daným činnostem, talentem. Vyvarovat by se měli toho, aby dítě nutili do aktivit, které by oni sami chtěli provozovat, jejich potomek k nim však nemá žádný vztah. Pro většinu dětí začíná volný čas příchodem po vyučování do školní družiny při základní škole. Již tady si mohou vybrat z celé řady činností, ve kterých je povedou, poradí a naučí školení pedagogové. Školní kluby také nabízí výběr nejrůznějších zájmových činností a aktivit. I ony jsou velice často navštěvovány a to zejména v místech, kde nepracují DDM. Pro mládež je připravován program i v internátních zařízeních (domovech mládeže), kde si také mohou vybrat z pestrého programu v organizovaných činnostech.

Zejména u mladších dětí by především rodiče měli dbát na délku a množství zvolených zájmových kroužků. Musí brát v potaz přípravu dítěte ve volném čase do školy a velice důležité je, aby mělo také své osobní volno pro odpočinek a trávení času po svém - chodit ven. Doporučuje se navštěvování jednoho až tří kroužků za týden. Teoreticky by měl být den rozvržen: 1/3 dne volný čas, 1/3 dne pracovní povinnosti, 1/3 dne spánek.

O pestré a plnohodnotné nabídce využití volného času se stará stát přesněji Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pomáhá a podporuje organizace se zaměřením na volný čas, ale jejím úkolem je také podporovat a pomáhat při vzdělání pedagogů. Finančně spoluzajišťuje a dohlíží na celou síť např. domů dětí a mládeže. To je rozsáhlá instituce, která nabízí svou výuku dětem a mládeži v týdnu, o víkendech ale i o prázdninách.

V současné době se objevuje jakýsi trend nezájmu dětí navštěvovat kroužky, což působí negativně na jejich rozvoj a výchovu. Zaměstnaní rodiče ztrácí přehled o výplni volného času svých dětí a mnohdy neznají ani jejich kamarády. Již malý školák po příchodu ze školy usedá k počítači, počítačovým hrám, televizi nebo se jen tak bez cíle potuluje venku.

6.3 Střediska s hudebním zaměřením v Českých Budějovicích

V Českých Budějovicích se nachází několik středisek, která dětem nabízejí mimoškolní aktivity. Některé organizace jsou soukromé, jiné vznikají při základních a uměleckých školách, za podpory krajů a měst. Ty nejznámější v našem městě následně uvedu v přehledu. Poslední ze dvou jmenovaných jsou popsány podrobněji:

Název: Základní umělecká škola B. Jeremiáše

Adresa: ZUŠ B. Jeremiáše, Otakarova 43, 370 01 České Budějovice

Ředitelka školy: Mgr. Michaela Hudečková

Nabízené hudební aktivity: hra na hudební nástroje (klavír, keyboard, varhany, zobcová flétna, příčná flétna, hoboj, klarinet, fagot, trubka, housle,

viola, violoncello, kontrabas, kytara), pěvecká hlasová výchova (muzikálový zpěv, zpívání na mikrofon, sborový zpěv)

Nabízené ostatní aktivity: taneční, výtvarné

Název: Základní umělecká škola Piaristické náměstí

Adresa: ZUŠ, Piaristické náměstí 1, 370 01 České Budějovice

Ředitel školy: Pavel Steffal

Nabízené hudební aktivity: přípravná hudební výchova (určená pro předškoláky a žáky 1. tříd), hra na hudební nástroje (klávesy, housle, violoncello, klarinet, zobcová flétna, příčná flétna, fagot, tuba klavír, pozoun, trubka, saxofon, hoboj, akordeon, kytara, harfa, bicí nástroje), zpěv

Nabízené ostatní aktivity: literárně dramatické, výtvarné

Název: Základní umělecká škola první soukromá v.o.s. Strnad

Adresa: První soukromá ZUŠ s.r.o., Klavíkova 1571/9, 370 04 České Budějovice 3

Ředitel školy: Mgr. Pavel Strnad

Nabízené hudební aktivity: hra na hudební nástroje (klavír, jazzový klavír, elektrické klávesové nástroje, akordeon, kytara, elektrická kytara, basová kytara, zobcová flétna, příčná flétna, saxofon, klarinet, trubka, lesní roh, trombón, housle, viola), výuka zpěvu (klasický a populární zpěv)

Název: Druhá soukromá ZUŠ, s.r.o. České Budějovice

Adresa: Druhá soukromá ZUŠ, s.r.o., M. Chlajna 1347/23, 370 05 České Budějovice 2

Ředitel školy: Jiří Novák

Nabízené hudební aktivity: přípravné studium, hra na hudební nástroje (klavír, elektrické klávesové nástroje, akordeon, zobcová flétna, hoboj, klarinet, fagot, lesní roh, trubka, křídlovka, pozoun, tenor, baryton, bicí

nástroje, saxofon, tuba, kytara, housle), zpěv (pěvecký a hlasový výcvik, sborový zpěv)

Název: Hudební škola Yamaha

Adresa: HŠ Yamaha, Na Sadech 15, 370 01 České Budějovice

Ředitel školy: Mgr. Pavel Černý

Nabízené hudební aktivity: přípravná hudební výchova, hra na hudební nástroje (zobcová flétna, akustická kytara, elektrická kytara, baskytara, keyboard, bicí nástroje), zpěv (populární)

6.3.1 Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích

Adresa: U Zimního stadionu 1, 37001 České Budějovice

Ředitel: Mgr. Josef Hošek

Datum zahájení činnosti: 16. 5. 1996

Zřizovatel: Jihočeský kraj

Právní forma: příspěvková organizace

Nejvyšší povolený počet žáků: 3000

Dům dětí a mládeže sídlí od roku 1979 v objektu bývalé Hardtmuthovy vily. Má důležitou funkci v praktickém vzdělání jedinců ve volném čase. Jeho hlavním cílem je zprostředkovat volno-časové aktivity pro děti a mládež (jak má uvedeno již ve svém názvu) a mimo jiné se tak podílet na prevenci výskytu sociálně patologických jevů. Zájmovými útvary v DDM jsou:

- taneční
- výtvarné
- hudební
- dramatické
- přírodovědné
- technické a PC
- sportovní

- turistické
- vzdělávací
- klubové

Většina kroužků se schází v klubovnách přímo v místě sídla DDM, některé z nich se ovšem pro své specifické zaměření konají v jiných prostorách. Jedná se zejména o sportovní činnosti. Ve Středisku sportu Rožnov se scházejí zájemci o silové sporty a stolní tenis, Středisko v Lannově loděnici u Dlouhého mostu je otevřeno pro ZÚ dramatické, přírodovědné, tělovýchovné i turistické a sportovní soutěže, pro taneční, tělovýchovné a další aktivity poskytly své prostory některé místní základní či střední školy.

Vedení jednotlivých kroužků je zajišťováno jednak interními a jednak externími pracovníky. Interní vedoucí jednotlivých kroužků se musí prokázat pedagogickým minimem. Externí učitelé jsou většinou nadšení dobrovolníci. Vždy ale platí, že předávají své zkušenosti a znalosti dětem a rozvíjí v nich tak kreativitu a lásku k vybranému zaměření. Některé z nabízených činností však vyžadují vedení odborníky. Konkrétně při hudebních aktivitách by měli být učitelé hudebně vzdělanými lidmi po teoretické i metodické stránce, aby mohli správně metodicky naučit hru na nástroje, vhodně používat svůj hlas při zpěvu. Pokud by tomu tak nebylo, mohlo by dojít k závažným poruchám hlasu atd.

Dům dětí a mládeže je dobrá volba pro děti, které se chtějí aktivně věnovat svým zálibám. Výuka probíhá téměř současně se školní docházkou, tj. od konce září a končí v měsíci květnu či začátkem června. Je rozvržena do pěti všedních pracovních dnů, ale děti se mohou scházet i o víkendech na seminářích, soustředěních či společných akcích pro děti a jejich rodiče aj. O prázdninách DDM pořádá pro zájemce tématické tábory pro děti. I tato setkání jsou oblíbená. Člověk, který se věnuje svému koníčku po celá léta školní docházky u něj pravděpodobně setrvá i v dospělosti. A velice často ovlivní výběr jeho budoucího povolání či opět aktivitu ve volném čase.

Domy dětí a mládeže nabízí:

- pravidelné zájmové činnosti – taneční, výtvarné, hudební a dramatické, přírodovědné, technické a PC, sportovní a turistické, vzdělávací a klubové činnosti
- příležitostné činnosti - semináře, kulturní a sportovní akce pro děti a rodiče
- pobytové akce - víkendové akce, tábory, soustředění

Zájmové aktivity z oblasti hudební, které uskutečňuje DDM:

- hra na flétnu
- hra na kytaru
- DPS Jitřenka

6.3.2 ZŠ a ZUŠ Bezdrevská v Českých Budějovicích

Adresa: ZŠ a ZUŠ Bezdrevská 3, 370 11 České Budějovice

Ředitel: Mgr. Pravoslav Němeček

Datum zahájení činnosti: ZŠ - 1. 9. 1979, ZUŠ - 1. 9. 1997

Zřizovatel: město České Budějovice

Právní forma: příspěvková organizace

Nejvyšší povolení počet žáků pro ZUŠ: 310

Poprvé byla základní škola otevřena 1. září 1979. Nebyla sice ještě zcela dostavěna, vyučovalo se pouze v pavilonu prvního stupně, ale již v té době měla zapsáno přibližně 360 žáků rozdělených do 12 tříd. Nechyběla ani školní družina po čtyřech odděleních. Tělocvičny, sportoviště, školní jídelna a kuchyně byly předávány stavební firmou postupně a na plný provoz přešla v polovině roku 1980. Disponovala 36 třídami. V roce 1992 přechází pod správu Jihočeského kraje.

Škola ve školním roce 1992/93 zřídila třídy s rozšířenou výukou jazyků (anglický, německý, francouzský jazyk) a o rok později nabízí třídy

s rozšířenou výukou hudební výchovy. V letech 1990 – 2004 byly na škole vyrovnávací, poté specializované třídy pro žáky s poruchami učení a chování.

Školní rok 1997/98 znamená pro základní školu velké změny a to rozšíření o základní uměleckou školu s kapacitou stanovenou na 310 žáků.

V nabídce je individuální a skupinová výuka v hudebních oborech (klavír, keyboard, housle, kytara, kontrabas, příčná flétna, zobcová flétna, klarinet, saxofon, trubka, pozoun, bicí nástroje, sólový zpěv) a kolektivní výuka (sborový zpěv - Da Capo, DPS Canzonetta, Canzona). V dramatickém oboru je to přípravná dramatická výchova, dramatická průprava, dramatika a slovesnost, přednes.

7. Školní pěvecký sbor ZŠ Dukelská

7.1 ZŠ Dukelská

Adresa školy: ZŠ Dukelská 11, 370 01 České Budějovice

Ředitelka školy: Mgr. Marie Kocurková

Roku 1992 byl na Základní škole Dukelská zaveden do školních osnov hudební obor - výuka rozšířené hudební výchovy. V témže roce se zde zakládá dětský pěvecký školní sbor Hlásek, který má za úkol podporovat hudebnost. Jeho součástí je i instrumentální soubor fungující jako doprovodné těleso. Po pěti letech se však osamostatňuje a pod vedením Mgr. Peška pracuje odděleně. O jeho kvalitách svědčí i několikanásobná účast v celostátním kole soutěže Jarní petrklíč. Škola přinášela a stále přináší dětem v rámci povinné školní docházky hudební zkušenosti a základní hudební vědomosti, ze kterých mnohé z nich čerpají ve svém dalším studiu například na konzervatořích.

Roku 2006 se změnila výuka z rozšířené hudební výchovy na výuku se zaměřením. Přibývá i zaměření výtvarné, zajištěna je i klasická výuka. Již při zápisu dětí do prvních tříd si rodiče volí klasické nebo speciální zařazení svých potomků do tříd.

Pokud mají rodiče zájem o výuku se zaměřením k hudební výchově, je nutné, aby dítě podstoupilo jednoduché přezkoumání. Spočívá v zazpívání písně a vytleskání rytmu podle ukázky paní učitelky. Na základě této hravé zkoušky odborník dokáže posoudit stupeň hudebních vloh u každého.

První stupeň ZŠ je tedy rozdělen na „nehudebníky“ a „hudebníky“. Ti mají navíc zařazeny do rozvrhu hudební aktivity. V šesté třídě mají všichni žáci školy 2 hodiny hudební výchovy týdně. Od sedmé třídy si mohou děti se zájmem navolit předmět hudební dílny. To znamená, že se k jedné klasické hodině hudební výchovy připojí ještě dvě hodiny navíc.

Dětem se nabízí ve volném čase sborové zpívání 1. stupně pod vedením Mgr. Kučerové a 2. stupně pod vedením Mgr. Polické.

Děti se každoročně mohou pochlubit svými úspěchy na veřejných vystoupeních pro rodiče, příbuzné a přátele, které pořádá škola a kde představují svůj nastudovaný repertoár. Tradičně probíhá i rozloučení se žáky devátých tříd. Ti veřejně zazpívají a současně poděkují učitelům a pracovníkům školy za předané vědomosti a dovednosti.

I výtvarné zaměření je na této škole velice oblíbené. Dítěti tento zájem nezabere tolik času, narozdíl od hudebního zaměření, kdy se musí ve volném čase na hodiny připravovat např. hrou na zobcovou flétnu. Může tak navštěvovat a rozvíjet i více dalších zálib a koníčků.

7.2 Přípravný dětský pěvecký sbor

přípravný pěvecký sbor (6-8 let)

sbormistr: Mgr. Irena Kučerová

7.2.1 Základní informace o sboru

Do přípravného pěveckého sboru prvního stupně nazývaném „sboreček“ je zapsáno průměrně 30 dětí ročně. Jsou to žáci prvních až třetích tříd. V každém měsíci září se jeho struktura zásadně mění příchodem nových prvňáčků – nových členů sboru. Děti si pod vedením Mgr. Kučerové osvojují především dobré pěvecké návyky od používání hlasu po chování se na jevišti.

Vzhledem k věkové hranici je nutné, aby sbormistryně často střídala aktivity pro udržení pozornosti a zájmu dětí. Také velkou pozornost musí věnovat výběru repertoáru. Sbormistryně je bývalou členkou výběrového DPS Jitřenka. S vedením sboru má dlouholeté zkušenosti.

Ve čtvrté třídě přejde přibližně jen 1/3 členů „sborečku“ do školního sboru Hlásek. Tento nízký počet je dán tím, že klesá zájem o zpívání, děti se chtějí věnovat jiným aktivitám. Ale jsou tu i takové, které v hudbě nacházejí hluboké sympatie, oslovuje je a jejich zájem a touha po vzdělání tohoto druhu se ještě více prohloubí. A tyto přechází do výběrových dětských sborů.

Protože činnost sboru „sboreček“ je zařazena do učebních osnov jako zájmový kroužek v rámci výuky, děti mají zájmovou činnost ohodnocenou na vysvědčení.

7.2.2 Nábor do sboru

V prvních zářijových týdnech školy na začátku školního roku děti dostávají pozvánky, ve kterých je jim nabízena jako zájmová činnost zpěv ve sboru. Největší zájem o něj mají ti nejmenší - prvňáci. Pokud bychom sledovali počet přihlášených vzhledem k pohlaví, větší zájem o zpěv ve sboru mají dívky. Přijati jsou všichni zájemci, kteří si rádi zazpívají a chtějí se hravě učit základním pěvecko-technickým návykům a dovednostem.

„Za výchovy i nepatrných hudebních vloh se dosáhne úspěchu, jestliže:

- 1. s hudební výchovou se začne včas a to hravým způsobem,*
- 2. pěvecké podněty dbají hlasového rozsahu žáků,*
- 3. slabý zpěvák sedí mezi dobrými zpěváky,*
- 4. rozvoj tónové citlivosti žáčka se opírá o tónovou oporu houslí (klavíru) a tato opora systematicky koriguje žákovu intonaci, jí vhodně individuálně napomáhá (s houslemi lze jít těsně k žákovi),*
- 5. slabý zpěvák systematicky a co nejvíce zpívá a je učitelem povzbuzován, neboť odstraňování chyb vyžaduje pravidelný cvik a někdy dlouhý čas.”⁶⁾*

7.2.3 Zkoušky sboru

Děti se pravidelně schází po vyučování každý čtvrtek v 13:15 hod. Délka zkoušky je jedna hodina. V učebně děti sedí v řadách tak, aby všichni

⁶⁾ LÝSEK, F. *Hudební aktivita mládeže*. Praha: SPN, 1963, s. 150.

dobře viděly na paní učitelku i v případě, že doprovází jejich zpěv klavírem. Hodina začíná pravidelně kontrolou docházky, která má svůj řád. Paní učitelka vybere jedno dítě, které si pozve ke klavíru a to zde drží tóny dvou kláves d-g v daném rytmu. Ostatní děti se postupně střídají v nahlašování jména a příjmení svou vlastní zpěvnou improvizací. Na konci zkoušky se všichni společně rozloučí jednoduchou písní s textem: „Už je to uděláno, už je to hotovo, pěkně jsme si zazpívali, příště můžem na novo“. Všichni se pak těší ne rozdání samolepek na desky od not, které probíhá po zakončení zkoušky. U malých hudebníků tak sbormistryně podporuje motivaci k nezapomínání not a zároveň obrázek splňuje i funkci pochvaly.

7.2.4 Metody pedagoga

Cvičení na zahřátí hlasu, rozhýbání jazyka, úst a celkově mluvidel, procvičení bráničního dýchání a výslovnosti je doprovázeno motivací. Pro správnou představu se říkají názvy nejrůznějších předmětů (budík), zvířat (kočka, pes, had), pohádkových postav (čert), které vyluzují zvuky a děti se je snaží napodobit. Cvičí se výslovnost samohlásek. Protahuje se tělo uvolňovacími pohyby - pohyby paží, krčního svalstva, otáčení kývání hlavou. Dbá se na správnou polohu sezení a stání při zpěvu. Co se týká sezení - výška židle se má slučovat s délkou bérce jedince, nohy jsou mírně od sebe ohnuté v kolenou, úhel mezi lýtkovou a stehenní kostí se má rovnat 90°. Celá plocha chodidel se dotýká podlahy. Trup je v poloze vzpřímené, záda se neopírají o židli. Obě ramena jsou ve stejné výšce, aby nedocházelo ke křivení páteře. Volné ruce spočívají na stehnech., pokud dítě pracuje s notami, drží je mírně pod úrovní svých očí, což mu umožňuje do nich nahlédnout a současně sledovat pokyny sbormistryně. Hlava je v prodloužení těla mírně nakloněna. Oči směřují na sbormistryni, popř. do not. Při nevhodném sezení zpěvák špatně používá bránici, kvalita zpěvu je nízká, brzy přichází únava, horší se pěvecké výkony. Mohou se objevit ortopedické problémy.

Stání je samozřejmě vhodnější pro zpěv. Proto ho paní učitelka také uplatňuje. Váha těla je rozložena do obou chodidel, která jsou opět položena celou plochou na podlaze. Páteř je rovná, ruce volně splývají u těla nebo drží noty ve vhodné poloze a vzdálenosti. Hlava opět v prodloužení páteře.

Notové zápisy dostávají ději již od samého začátku své činnosti ve sboru. Toto se týká i jedinců z prvních tříd, kteří si nad notami vytváří svou představivost, získávají podporu a nenásilně si na party zvykají. Texty se ti nejmenší učí výhradně české a jim blízké, výhradně odposlechem od paní učitelky. Opakují se a upevňují v mysli nejrůznějšími způsoby. Nejvíce využívané je postupné odříkávání části textu po jednotlivcích. Žáci se učí poslouchat svého spolužáka a dobře navázat dalšími slovy. Nebo se zpívají slova písní na jednom tónu v původním rytmu po skupinkách. Melodii písní se děti rychle učí členěním na kratší úseky, hrou na ozvěnu a dalšími způsoby.

7.2.5 Koncerty

Děti vystupují při pravidelných koncertech školy, podílí se na programu nejrůznějších projektů školy, jako jsou např. Vánoční trhy. Oblíbené jsou koncerty pro rodiče, návštěvy se zpěvem v domovech důchodců aj.

7.2.6 Repertoár sboru

Písničky pro přípravný sbor si paní učitelka vyhledává ve sbornících nebo učebnicích. Čerpá i z dostupných studijních nahrávek a internetu. Její výběr je ovlivněn především věkem a přirozeně menším pěveckým rozsahem zpěváků. Písně jsou interpretovány jednohlasem a pro lepší zapamatovatelnost a atraktivitu mají modernější ráz. Jejich texty bývají vtipné a blízké myšlením dětí. Mezi oblíbené autory patří Přemysl Kočí, Jiří Žáček.

Příklad skladeb ze zpívaného repertoáru:

J. Vodňanský – Slůně slůně

O. Mácha - Dva mrazíci, pro dětský sbor

7.2.7 Doprovodná tělesa sboru

Sbor zpívá buď za doprovodu klavíru samotné sbormistryně ale také bez doprovodu. K podpoře zájmu nejen o samotný zpěv, ale i o výuku hry na hudební nástroje přispívá zapojení členů souboru při jeho doprovodu. Využívá se hra dětí na zobcovou flétnu, na kterou se učí v jiných hodinách hudebních výchov. Šikovnějším dětem se dávají do rukou i Orffovy nástroje. Pro oživení zpěvu, uchování pozornosti dětí a zpestření hodin a v konečném efektu i pro zaujetí diváka děti používají a pracují s rekvizitami, jako jsou obrázky, šátky, zvonečky aj.

7.3 Dětský pěvecký sbor Hlásek

dětský pěvecký školní sbor (8-14 let)

sbormistr: Mgr. Ladislava Polická

7.3.1 Základní informace o sboru

Dětský pěvecký sbor Hlásek, má dlouholetou tradici. Byl založen již při vzniku školy v roce 1992. Navazuje na přípravný dětský sbor „sboreček“, který vede Mgr. Kučerová. Je určen převážně pro děti ve věku 8-14 let. Pro takové, co si chtějí ve volném čase společně zazpívat. A těch je bohužel v tomto věku stále méně a méně. I přes snahu pedagogů, kteří se snaží vztah k hudbě udržovat v popředí.

Sbor v současné době tvoří 16 dětí z toho je jediný chlapec. Sbormistrem je Mgr. Ladislava Polická. Děti mají mezi sebou dobré vztahy, znají se ze školy, jsou kamarády. Hodnocení z práce ve sborovém zpěvu se objeví u každého člena na vysvědčení.

Sbor působí jako samostatná jednotka, tudíž nespolupracuje s jinými sdruženími.

7.3.2 Nábor do sboru

Na začátku školního roku sbormistryně vyvěsí pozvánky po škole a pak už je jen na samotných dětech a rodičích, zda se přihlásí do sboru, který je veden jako nepovinný předmět. Stává se, že i samotná sbormistryně osloví žáka, poté rodiče a navrhne mu členství ve sboru. Možné je i přijetí dítěte během školního roku. Výhodou školního sboru je, že pro děti není prostředí cizí. Noví členové snadno zapadnou do kolektivu, není nutné žádné dlouhé představování. Není výjimkou, že se spolu přihlásí kamarádi, kteří společně chtějí trávit mimoškolní čas návštěvou kroužku.

Ve sboru jsou vítáni i nepříliš zdatní zpěváci, důležité je nadšení a píle. Sbormistryně pracuje s faktem, že každý žák je hudebně vzdělatelný. K přijetí se nevyžadují žádné zvláštní nároky. Stačí jen zvládnuté hudební základy získané v samotných hodinách hudební výchovy.

Nejvíce projevují o sbor zájem děti, které měly buď zvolené hudební aktivity na prvním stupni, či navštěvují hudební dílny specifické pro druhý stupeň školy.

7.3.3 Zkoušky sboru

Zkoušky sboru se konají každou středu v týdnu. Děti se na nich scházejí ve speciální místnosti, která je zavedena jako hudebna druhého stupně. Mají zde k dispozici klavír, důležitou součást pro samotnou výuku zpěvu. Nechybí ani ostatní pomůcky a jednoduché hudební nástroje k případnému doprovodu sboru. Židle jsou rozestavěny do tvaru písmene „U“, tak aby všichni dobře viděli na sbormistryni. Děti jsou posazeny podle hlasu, který zpívají.

Časově se děti schází od 14:00-15:30 hodin. A i škola přizpůsobuje rozvrh výuky zkoušce, proto není zařazeno odpolední vyučování.

Na začátku školního roku sbormistryně začíná zkoušet jednodušší skladby. Učitelka i děti se vzájemně poznávají, zvykají si na práci a sbormistryni je umožněno vyhodnocení práce, podle kterého se rozhodne, jak bude pokračovat ve výuce, co zvolí za repertoár, jaký má kdo pěvecký rozsah

pro rozdělení do hlasů. Samotné rozdělování do hlasů postupně samo vyplyne během hodin odposloucháváním sboru. Děti nejsou nuceny zpívat samotně. Některé trpí přílišnou nervozitou při sólovém zpěvu, ve sboru jsou však plnohodnotnými členy. Noví členové se poslechem zpívaných skladeb učí repertoár a postupně se přidávají.

Zkouška začíná rozezpíváním, uvolněním mluvidel. Jako první se zpravidla zazpívá oblíbená píseň dětí. Poté pracují na těch ostatních, které jsou na programu. V časovém rozvrhu zkoušky je zahrnuta i krátká přestávka. Rozloučí se opět písní, kterou žáci zpívají rádi.

7.3.4 Metody pedagoga

Děti mají osvojeny pěvecké návyky z hodin hudební výchovy nebo z ostatních aktivit, které nabízí škola. I tak je nutno je dále rozvíjet a zkvalitňovat. Zatímco cvičení na rytmus, sluch a paměť se uskutečňují převážně v hodinách hudební výchovy, sbor se zaměřuje na melodii a text.

Děti pracují s rozdanými notami, aby měly před sebou slova a dokázaly si utvořit představu o melodii. Ta se učí buď poslechem klavíru, nebo předzpíváním sbormistryně. Text je důsledně předříkáván a klade se důraz na správné vyslovování, preferuje se důrazná artikulace a přesná výslovnost. Sbor pracuje převážně s českými písněmi, ale zařazeny má i lehčí latinské, ojediněle americké texty. Za rok se děti naučí přibližně 12 písní.

Důraz je kladen na správné sezení a brániční dech. V hodinách se objevují i nejrůznější aktivizace, jako je chození po třídě při zpívání kánonu. Každý člen se učí hlídat si svůj určený hlas ale zároveň poslouchat ostatní v prostoru. Pro přesný nácvik písně si děti vytleskávají její rytmus.

Sóla se učí hromadně všechny děti na klasické zkoušce sboru. Zabezpečí se tak snadná náhrada. Konečný výběr sólistů stanoví sbormistryně z odposlechu.

7.3.5 Koncerty

Děti koncerty motivují ke kvalitnější práci. Mají při nich možnost předvést svým blízkým skladby, které nastudovaly. I ostatní žáci, kteří nechodí do sboru své kamarády podporují např. na tradičních vystoupeních, která se pořádají v období jara a vánoc v sálech DK Metropol. Účinkují při otevírání Vánočních trhů, které se pořádají v budově školy. V minulosti sbor vystupoval i na rozsvěcování Vánočního stromku na náměstí Přemyslova Otakara II v Českých Budějovicích. Dále děti zpívají na přehlídkách sborů, soutěži Jarní petrklíč či Jihočeský zvonek. Koncertují převážně v Českých Budějovicích z důvodu organizačního.

7.3.6 Repertoár sboru

Sbor zpívá převážně jednohlasé písně, kánony, dvojhlasé písně. Skladby mají rozmanité stylové žánry a pocházejí z nejrůznějších období. Vybírá si je sbormistryně sama, podle svých zkušeností, vkusu a zájmu dětí. Čerpá ze zpěvníků, vyměňuje si je s jinými sbory, ze školního archivu, ze vzdělávacích seminářů. Sbor neustále obměňuje své členy a tudíž i repertoár. Skladby se pečlivě vybírají podle dispozic nových i stálých pěvců, při výběru se také přihlíží k věkovému rozpětí členů sboru.

Příklad skladeb ze zpívaného repertoáru:

M. Raichl - Kočár

V. Trojan - Gazela z cyklu Rozpustilá abeceda

Babylóns falling - spiritual

Tancuj, tancuj, vykrúcaj - moravská, upravil M. Uherek

Žádnýj neví, co sou Domažlice - chodská, upravil Jindřich Jindřich

Ó, řebíčku zahradnický - lid. píseň z Čech, upravil Petr Eben

7.3.7 Doprovná tělesa sboru

Sbor zpívá za doprovodu klavíru ale i samostatně. Za klavír usedají převážně studenti z Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Déle se využívá Orffových nástrojů.

8. Výběrový DPS Jitřenka

8.1 Základní informace o sboru

DPS Jitřenka je dětským výběrovým pěveckým sborem pracujícím při Domě dětí a mládeže v Českých Budějovicích. Jeho členové reprezentují krajské město České Budějovice i celý Jihočeský kraj na hudebních festivalech, koncertech, přehlídkách sborů, soutěžích v republice i v zahraničí. Mohou ho navštěvovat děti od pěti do osmnácti let. DPS Jitřenka se skládá ze čtyř oddělení. Přípravnými sbory jsou Modřinky a Hvězdičky, hlavní sbor DPS Jitřenka koncertní sbor a pro ty nejstarší na něj navazuje Puallae Budvicienses komorní sbor. Rozdělení dětí do jednotlivých oddělení záleží především na věku a zkušenostech členů. Proto má každé oddělení své specifické vedení.

Tabulka č. 2: Základní informace o DPS Jitřenka (z roku 2011)

Název oddělení	Věk členů	Počet členů	Sbormistr
Modřinky	5-8 let	28	Mgr. Elvira Gadzhyyeva
Hvězdičky	8-10 let	33	Mgr. Elvira Gadzhyyeva
DPS Jitřenka koncertní sbor	10-15 let	59	Mgr. Elvira Gadzhyyeva
Puallae Budvicienses komorní sbor	15-18 let	42	MgA. Otakar Dubský

Děti spolu nejen zpívají, ale důležité je i to, aby společně trávili volný čas na zkouškách i na soutěžích. Utužení vztahů v kolektivu napomáhá slučování oddělení na koncertech a při zkouškách, kdy zpívají společné písně. Pořádají se pro ně dvakrát ročně soustředění v podobě tématického přespání v DDM. (S výjimkou Modřinek, které se ho z důvodu nízkého věku účastní jen jednou za rok.)

8.2 Historie sboru

Dětský pěvecký sbor Jitřenka vznikl z folklórního souboru v roce 1966. K této změně přispěl sbormistr MgA. Otakar Dubský, který převzal soubor za Václava Hrabu - tehdejšího vedoucího oddělení estetické výchovy

Krajského domu pionýrů. Po počáteční obměně několika členů se ustálil na počet 40 dětí. Po důsledné a intenzivní práci pod vedením Otakara Dubského, se sbor mohl přihlásit do první národní soutěže.

Později následovaly i zahraniční v Polsku, Moskvě a různých městech tehdejšího NDR. Jezdilo se nejen na pěvecké soutěže, ale také na letní zahraniční tábory, které probíhaly např. v Německu, Bulharsku, v Jugoslávii.

V roce 1974 Otakar Dubský opustil funkci sbormistra DPS Jitřenka, ale velice brzo zjistil, že ho práce s dětmi uspokojuje a naplňuje a po roce se vrátil nazpět. A od té doby DPS Jitřenka neopustil. Postupně ji rozšiřoval, založil přípravný sbor, kde se děti učili základům kolektivního zpívání.

DPS Jitřenka spolupracovala s Jihočeským divadlem. V roce 1968 se podílela na uvedení Dvořákovy opery Jakobín, následovala Pucciniho Bohéma, Tosca, Bizetova Carmen a další. Spolupráce s Jihočeskou komorní filharmonií začala už při vzniku orchestru a přetrvává dodnes.

Od roku 1990 se účastní DPS Jitřenka mezinárodních soutěžích, ze kterých přiváží mnoho cen.

8.3 Jednotlivá oddělení

8.3.1 Modřinky

přípravný pěvecký sbor (5-8 let)

sbormistr: Mgr. Elvira Gadzhyyeva

Děti se schází v učebně každý čtvrtek od 15.30-16.15 hodin. V současné době má tento přípravný sbor celkem 28 členů, kteří jsou dobrými kamarády. Spojuje je hudba, zpěv i radost z toho, že se něco nového naučí. Do sboru byly přijaty po přezkoušení buď v základních školách, nebo je přivedli rodiče přímo do DDM. Je to oddělení, kam přichází nejvíce nových dětí, některé z nich jsou jen pětileté. Ale i tak malé děti dokáží udržet pozornost při zkouškách. Jejich organizace však vyžaduje pečlivé naplánování a zařazení

takových činností, které děti baví a berou je spíše jako hru než výuku. Protože v oddělení je mnoho dětí, které jsou nové a neznají se mezi sebou, je důležité pomoci jim sžít se s kolektivem tak, aby se v něm cílily dobře. K tomuto účelu slouží zařazení her na seznámení, kdy se formou jednoduchých zpívaných či rytmických her dosáhne stmelení kolektivu. Zkouška je dětem přizpůsobena. Přibližně polovinu času se hrají hry s hudebním zaměřením. Tím se trénuje vnímání všech složek hudby, které je poté citlivější zkušenostmi a opakováním jednotlivých cvičení. Důležité je neustálé obměňování činností, děti neztratí zájem a lépe se soustředí. O přestávce sbormistryně navrhne třeba hru „Na sluchové schopnosti“, ve které se děti poznávají podle hlasu nebo hádají podle sluchu předměty, které vydávají zvuky. Hrají si a zároveň se učí. Návčik repertoáru tvořeného veselými, humornými, hravými písničkami je proložen pěveckými hrami. Tady děti například zpívají svá jména či pozdravy, hrají si na ozvěnu, zpívají oznamovací věty.

Výběr písní pro sbor, je vždy dán věkem dětí. Děti musí rozumět textu, vědět o čem zpívají, aby skladbě daly správný výraz. Těm nejmenším zpěvákům se vybírají veselé písně s žertovnými texty. Skladby bývají doprovázeny nejrůznějšími tanečními a mimickými prvky.

Texty i melodie nových písní se učí po částech, které se po osvojení spojují do větších celků až k procvičování celé písně. Sbornistr si musí pečlivě naplánovat intenzitu cvičení, kdy a jak dlouho se bude určitá píseň trénovat, aby se upevnily spoje a přešli v automatizaci. Musí brát v úvahu věk, zkušenosti a schopnosti dětí. Velice dobře se učí textům v cizím jazyce (mladší to zvládají snáze než starší). Je to možná i tím, že čím je dítě starší, tím mívá více zábran. Sbornistryně žádá o pomoc také rodiče, kdy si doma slova písní s dětmi opakují. Texty si mohou oživit i o přestávkách. Kolem jednoho šikovného člena vytvoří ostatní kolečko a ten jim znovu předčítá, co si mají zapamatovat. Výběru skladeb je nutno věnovat pozornost. V případě náročnějšího učení textu a melodie musí sbormistryně počítat s tím, že návčik bude pomalejší a bude zabírat více času.

Žáci v hudbě vnímají rytmus, hlasy, melodii, nástroje a tomuto napomáhají utvořené spoje a zkušenosti z dřívějších. Naprosto přirozeným jevem jsou pro děti dirigentská gesta. Používají se od samého začátku a jsou vnímány jako naprostá samozřejmost. Děti si na ně rychle zvykají.

Když členové přestupují do vyššího oddělení, těší se. Ke starším vzhlíží jako ke svému vzoru už i proto, že jsou od samého začátku vedeni k tomu, aby dokázali posoudit práci druhých. V dětech se pěstuje úcta a obdiv, ví co jednotlivá oddělení dokázala. Předčasné přestupy do vyšších oddělení se nedoporučují. Dítě má sice schopnosti zpívat, ale mentálně je stále na úrovni svého věku.

Další příklady oblíbených her:

Molekuly – děti se volně pohybují po učebně za doprovodu klavíru. Když je hra přerušena, uslyší číslo udávající počet, podle něhož musí vytvořit skupiny. Ti, kteří požadovanou skupinu nevytvoří, vypadávají ze hry.

Horká brambora – děti sedí v kruhu a za doprovodu klavíru si posílají míč (horkou bramboru). Když hudba utichne, ze hry odchází ten, kdo právě míč drží.

Nashledanou – do stále stejné melodie a textu děti podle nápovědy doplňují zvířata (opice, psíci, kočky, ...). V poslední sloce se loučí se zvířátky. Hra podporuje rychlou reakci.

8.3.2 Hvězdičky

přípravný pěvecký sbor (8-10 let)

sbormistr: Mgr. Elira Gadzhyyeva

Zkouška sboru se koná každé úterý od 15.30-16.45 hodin. Děti, které mají zájem o sborové zpívání sem přicházejí především z přípravného sboru pro ty nejmenší – z Modřinek, ale jsou zařazeni na základě přezkoušení i noví zájemci. Přirozeně se mně přístup sbormistryně k dětem. Ty jsou dospělejší,

zvládají daleko složitější cvičení i repertoár. Hry se hrají jen o přestávkách a v hodinách se vyměňují za cvičení na rytmus, sluch, paměť či představivost.

V současné době má toto oddělení celkem 33 členů a jsou v něm přibližně z poloviny zastoupeni chlapci a z poloviny děvčata. Protože děti již mají nějaké pěvecké zkušenosti, je možné do repertoáru zařazovat písně náročnější. Po zvládnutí jednohlasé interpretace, když jsou již děti připraveny, sbormistryně člení zpěváky do dvojhlasů a nacvičují vícehlasy. Začínají zpěvem kánonů (např. píseň Vyletěla holubička). Náročnější provedení je odebrání textu kánonu a zpěv nápěvu na neutrální slabiky. Dalším příkladem přípravy na samotný dvojhlas je zpěv dvou současně zpívaných lidových písní (např. písně Andulko, mé dítě – Na Bílý hoře; Jede, jede poštovský panáček – Já do lesa nepojedu). Nutností je, aby oba hlasy písně dokonale uměly. Děti si postupně zvykají na notové party. Připravují se na vícehlasé sborové těleso.

Hodina začíná rozezpíváním což zahrnuje cvičení dechu, rozhybání mluvidel, přípravu hlasu, zopakování rytmu.

8.3.3 DPS Jitřenka koncertní sbor

koncertní sbor (10-15 let)

sbormistr: Mgr. Elvira Gadzhyyeva

Tento sbor je nejpočetnější, má v současnosti 59 členů, kteří sem přišli ze sborů přípravných. Jedná se o kvalitní výběrové těleso. Členové před zařazením musí projít přijímacím přezkoušením, které ukáže jejich opravdové schopnosti. Musí předvést smysl pro rytmus, čistotu tónů i reprodukci. Je obsazen nejlepšími zpěváky, kteří se již vzájemně znají, vědí o svých pěveckých dovednostech a chtějí je nadále rozvíjet a něčeho dosáhnout. Práce v tomto souboru je intenzivnější, zkoušky má dvakrát v týdnu a to vždy v pondělí a ve středu od 15.40-17.20 hodin.

Sbormistryně je jen velice málo omezena ve výběru skladeb. Děti jsou rozděleny do hlasů, zpívají vícehlasně. Ovšem vícehlasu musí předcházet

precizně zvládnutý jednohlas. To znamená rytmus, intonace, výslovnost, dech, dynamika, jednotné nasazení, nástup a zakončení. K dokonalému zvládnutí rytmu je pracováno s metronomem. Zpěváci jsou si velice dobře vědomi toho, že záleží na každém z nich, jaký bude konečný výsledek jejich práce.

Pro zkvalitnění a upevnění interpretace skladeb se osvědčily dělené zkoušky. Ta místa, která jsou náročnější ve spojitosti s intonací, se probírají zvlášť ještě před nácvikem celé skladby. Nejintenzivnější nácvik probíhá v době příprav na soutěže, ve kterých se sbor reprezentuje.

U některých skladeb sbormistryni nestačí vložit do ní patřičnou náladu a výraz, ale používá i dramatizaci. Pak děti musí dokonale píseň ovládat, aby současně mohly například tančit.

V repertoáru sboru jsou díla nejen českých skladatelů, ale skladatelů snad celého světa. Mnoho z nich je nastudováno v originále, to znamená, že děti se musejí texty naučit v rozlišných cizích jazycích. Sbor proto spolupracuje i s odborníky, kteří dbají na správnou výslovnost, přízvuk apod. Dokonale zvládnout text v cizím jazyce je velice důležité také při mezinárodních soutěžích, kde je například dána jedna skladba k nastudování povinně všem zúčastněným.

Problémy oddělení koncertního sboru nastávají v období puberty, tj. kolem 7. třídy. Děti často ze sboru odcházejí, probouzí se v nich jiné zájmy. Dalším problémem spjatým s tímto obdobím je mutace u chlapců. Ti odtud odcházejí, protože se cítí nepotřební a nevyužití. Avšak někteří přece zůstávají, zpívají dočasně falzetem, ve střední poloze než se jejich hlas ustálí.

Příklad skladeb ze zpívaného repertoáru:

Z. Lukáš – Svítáníčka

A. V. Michna – Nebeští Kavalerové

J. H. Schrán – Budíček

W. A. Mozart – Ave Verum

8.3.4 Puellae Budvienses komorní sbor

komorní sbor (15-18 let)

sbormistr: MgA. Otakar Dubský

Mládežnický sbor zkouší v pátek od 15.00-17:00 hodin. Tento den a hodina jsou dány proto, aby se jich mohli účastnit i žáci studující mimo České Budějovice. Členové sem přicházejí z DPS Jitřenka koncertní sbor.

Metoda výuky ani repertoár se podstatně neliší od předešlého sboru. Skladby si vybírá MgA. Otakar Dubský. Jde převážně o sborové skladby spíše folklórního rázu. Oblíbenými autory jsou Leoš Janáček, Bohuslav Martinů, Zdeněk Lukáš.

Ve sboru pracují vyspělí zpěváci, kteří si dokáží uvědomit efektivitu cvičení. Vědí, proč cvičí i jaký mají dohromady cíl. Snaží se vyhledávat a následně opravovat své nedostatky a chyby v provedení, jsou si vědomi důležitosti dodržování hlasového klidu a odpočinku

Práce sbormistra s takovými zkušenými zpěváky je pak o to jednodušší. V praxi to vypadá asi tak, že na prvních zkouškách je za každý hlas určen zástupce, na kterého se ostatní obrací se svými problémy či dotazy. Jeho prostřednictvím se o nich dozvídá sbormistr a řeší je.

Příklad skladeb ze zpívaného repertoáru:

W. A. Mozart – Ave Maria

K. Miklós – Kyrie

F. Rubcov – Veniki

G. Bizet – Habanera

L. Maierhofer – Rock for fun

Z. Lukáš - Věneček

8.4 Nábor do sboru

Cílem každého sbormistra je vytvořit kvalitní výběrový sbor, proto je nutné a potřebné co nejdříve oslovit budoucí členy, aby se mohli již od raného

věku postupně učit nejrůznějším pěveckým návykům, které si snadněji osvojí a stanou se pro ně přirozené.

Zde je možno zmínit jméno Mgr. Lukáš Holec, sbormistr známý tím, že začíná s nábořem dětí již v mateřských školách a pak je zapojuje do práce v českokrumlovském dětském sboru, sboru při základní umělecké škole, kde vede mimo jiné ty nejmladší a to přípravný sbor s názvem Diblící (4-5 let).

Ovšem zdaleka nejčastěji a nejmasivněji je nábor prováděn na základních školách, hned v prvním školním měsíci – září a převážně je pracováno s prvňáky. Například do přípravných sborů DPS Jitřenka jsou nejčastěji přijímány děti ze ZŠ Dukelská, ZŠ Grünwaldova, ZŠ Matice školské, ZŠ a MŠ Nerudova, ZŠ a MŠ Kubatova a z Církevní základní školy při Biskupském gymnáziu J. N. Neumanna. Tento výčet však není konečný. Při hledání nových talentů sbormistr projde zpravidla osm až devět základních škol. Spolupráce se základními školami vypadá tak, že sbormistr Elvíra Gadzhyyeva si domluví s ředitelem školy datum, kdy může danou třídu navštívit a pak už probíhá vlastní proces výběru. A samozřejmě tu opět platí pravidlo zmíněné na začátku této kapitoly - „čím dříve tím lépe“. Děti mají v této době bohatý výběr z různých mimoškolních aktivit a již mohou navštěvovat jiné koníčky. Zpívání ve sboru má oproti ostatním kroužkům jedno specifikum. A to, že je třeba vyhradit dítěti čas na pravidelné hodiny. Pokud má být sbor kvalitní, je třeba ho brát vážně a účastnit se každé jeho zkoušky. Tady hraje velkou roli podpora rodiny a především rodičů a jejich zájem. I proto je snahou každého sbormistra zaujmout pozornost dětí. A to platí již při náboru. Na úvod je třeba získat pozornost, aby děti vyslechly krátké povídání o sboru a jeho představování, přiblížení úspěchů. Tato část by měla být pro děti zajímavá. Žádné z nich si nedovede zpravidla představit neustálé opakování při nácviu nové písně, naprostá většina si ale dokáže představit samo sebe na jevišti při koncertu a následující potlesk a chválu. S podrobnějšími informacemi jsou obeznámeni rodiče. Ve druhé fázi výběru každé dítě zvláště zazpívá svou oblíbenou písničku, tak jak sám chce, v jakékoli poloze, která je

malému zpěvákovi příjemná. Každý sbormistr počítá s tím, že nejmladší děti na prvním stupni ZŠ ještě neumí dokonale ovládat své hlasivky. Hlasový rozsah se musí cvičit. Vyvíjí se postupně. U starších dětí je již zpěv daleko konkrétnější. Zaspívání obvykle nebývá problém, protože děti zpívají poměrně rády. Jsou zvyklé z MŠ i z hodin hudební výchovy na ZŠ, některé z domova. Jako další část zkoušky předvedou vytleskání krátkého rytmu, kdy napřed sbormistr předvede a ještě jednou zopakuje požadovaný rytmus a poté podle svého cítění ho napodobí dítě. Složitost a délka rytmického cvičení se řídí zkušenostmi popřípadě i věkem dítěte. A to stačí na to, aby sbormistr poznal, zda dítě je ke zpívání ve sboru vhodným kandidátem. V případě, že dítě zaujme je mu dán krátký dopis, pozvánka pro rodiče. A tady již záleží na rozhodnutí samotného dítěte a souhlasu rodičů. Motivace patří zejména rodičům, neboť to jsou právě oni, kdo svému potomkovi pomáhají ve výběru koníčků. A v nabídkách, kterými jsou téměř zahlceni, se snaží nalézt to nejvhodnější a nejatraktivnější. Proto i informovanost rodičů je velice důležitá.

Je ale i jiný způsob získání člena sboru. A to v situacích, kdy třídní učitelka, rodiče nebo jiná blízká osoba dítěte objeví v jeho zálibách zájem o zpěv a sami proto vyhledají sbormistra a žádají o přijetí do sboru. Tady se jedná většinou o děti starší. Zkouška talentu se pak provádí stejně jako při náboru ve školách a třeba v případě DPS Jitřenky si uchazeč zaspívá přímo ve zkušební sboru v budově DDM. Může se tak stát, že se dítě do sboru přijme během roku. Tady je na sbormistrovi případné posouzení, zda je dítě dostatečně průrazné, aby zapadlo do kolektivu, zda se dokáže doučit repertoár a současně si získat nové kamarády.

O pěveckých sborech se zájemci mohou dozvědět různými způsoby. Například prostřednictvím veřejných koncertů, poutačů, plakátů, internetu, z doporučení učitelky, spolužáků, kamarádů atd.

Informace o sboru Jitřenka může každý zájemce získat na internetových stránkách <http://www.ddmcb.cz/jitrenka/>, kde uživatel může získat obecné a aktuální informace o sboru, především o náboru nových členů o úspěších

v soutěžích, o vystoupeních a o sbormistrech. Dále je zde uveden kontakt, fotogalerie a nahrávky videí z akcí sboru.

8.5 Zkoušky sboru

Zkoušky mají přípravné pěvecké sbory a komorní sbor jednou týdně. DPS Jitřenka koncertní sbor se schází v týdnu dvakrát.

V úvodní hodině na přelomu září a října se ve všech odděleních začíná lehkou snadno zvladatelnou písní, aby se ji děti brzy naučily a měly co nejrychleji pocit, že jsou konečně kolektivem. Zvláštní pozornost se věnuje samozřejmě těm nejmladším, protože to jsou děti, které do takového kolektivu přišly většinou poprvé, sbormistr se jim snaží ulehčit zařazení do sboru a kolektivu, a tak se v prvních hodinách objevují převážně hry na seznámení.

Každá klasická zkouška začíná nezbytným rozezpíváním, následují skladby relativně náročnější nebo nové, poté lehčí a na konci po přestávce přijde čas pro nejlehčí skladby a opakování repertoáru. Toto řazení je osvědčené také z důvodu udržení pozornosti, vnímání a reakce jednotlivce.

Zkouška je vždy zakončena veselou a energetickou písní, kterou děti zpívají rády a na kterou se těší. Je to například skladba „Byl jednou jeden námořník“, ke které mají zpěváci nacvičen i mimický a pohybový doprovod, obdobná je i píseň „Nashledanou zvířátka“. Děti z hodin díky zařazení takovýchto písní odcházejí s dobrou náladou a více se tak těší na příští zkoušku.

Protože sbor pracuje s různě starými dětmi v různých odděleních, je nezbytně nutné práci přizpůsobit věku a schopnostem jedinců a podle toho přizpůsobit a vybírat celý repertoár sboru.

8.6 Pěvecká technika

„Říká se, že zvyk je druhá přirozenost. Toto pravdivé přísloví vystihuje jednu z hlavních příčin, proč hlasový výcvik je tak složitý a boj s nesprávnými návyky tak obtížný.“ ⁷⁾

Kvalita tvoření tónu a správného dýchání souvisí s držením těla. Nejpřirozenější je zpívat ve stoje, avšak věk dětí nebo hodinové zkoušky tuto možnost podstatně omezují. Proto sbormistr dbá alespoň na správné sezení. Každý člen má po dobu zkoušek a koncertů své stálé místo. Poloha při zpěvu musí působit přirozeně, uvolněně.

Každý zpěvák musí neustále kontrolovat svaly bránice, mezižeberní a artikulační svalstvo, to znamená všechny svaly zapojené při pěveckém dýchání. To má tři fáze: 1. nádech, 2. zadržetí, 3. výdech. Děti vdechují vzduch ústy i nosem a kontrolují položenou rukou na břicho celý proces, kdy bránice klesá a vzduch proniká do oblasti volných žeber. Tato technika pomáhá naučit se hospodařit s dechem, šetřit ním. Při druhé fázi se dítě připravuje na výdech, kterým tvoří tón. Měl by mít lehké nasazení, pak vše probíhá správně a dech i hlasivky pracují společně. Dechová cvičení se zahrnují jen krátce.

Střídavé dechy většinou určuje sbormistr. Využívají se při dlouhých legátových frázích v notách a mají za úkol zajistit plynulost zpěvu. Bývají vyznačeny v partech. Využívají se především ve sborech a zajišťují plynulost zpěvu, který nepřerušuje nádech nebo výdech.

Důležitá je hlasová opora což je způsob zpomaleného výdechu, kterým se docílí plynulost a nerušenost tónu.

Správné znění tónu začíná jeho nasazením. To může být tvrdé, dyšné a měkké. Sbormistr dbá, aby všichni členové sboru používali měkké nasazení, protože pouze to je správné a neškodí hlasu.

⁷⁾ KOČÍ, P. *Základy pěvecké techniky*. Praha – Bratislava: Supraphon, 1970, s. 20.

Sbormistr prování také speciální hlasová cvičení, která pomáhají rozšiřovat hlasový rozsah. Jedná se o rozkladová cvičení do vyšších poloh, kdy se hlas vyšších tónů pouze dotýká a hned se vrací zpět. Vše se musí provádět bez křeče. Směrem dolů se využívají sestupná (postupová) cvičení.

Dynamika musí vycházet z přirozenosti a z potřeb skladby. Musí být správně utvořen tón pak můžeme zesilovat a zmohutňovat. Musíme se vyvarovat křiku. Východiskem pro nácvik písňe je dynamika mf. Od mf postupně ubíráme dynamiku až na pp. Při pp je nutná důraznější artikulace. Artikulace je vůbec mnohem přehnanější než u běžné mluvy. Text u písňe nemůžeme přehlížet, patří ke skladbě, a proto se mu musíme věnovat stejně jako tónu.

Pro zachování kvalitního hlasu bez různých poruch je důležité zachovávat hlasovou hygienu. Hlas se nesmí nadměrně zatěžovat dechově, tvrdými začátky, opotřebovává se i únavou. V mladém věku většinou postačí, když se zpěvák vyspí a tím dodrží hlasový klid. Ten je důležitý především před soutěžemi a koncerty. Důležité je, aby si každý zpěvák uvědomil, že na jeho hlas mají vliv změny v teplotě, prach, mráz, zakouřené prostředí, vlhkost, únava, přezpívání. Nedoporučuje se zívání po ránu v plném nasazení a výškách. Hlas je ještě těžkopádný a jeho přepnutím může dojít k poruchám, musí se zahřát.

Veškeré pěvecké cviky jsou doprovázeny radami sbormistra a ten na jejich správné provádění také dohlíží.

Ve sborovém zpívání hrozí nedostatečné vyškolení hlasů. Pěvci nesprávně používají hrudní a hlavový rejstřík. Nastávají nesnáze při náhlém střídání hlubokých a vysokých poloh v krátkých intervalech a ve výrazné dynamice. Může nastat hlasové vytížení a následuje hlasová únava. Zdravé hlasy tomu mohou přejít. Členové sboru se musejí naučit používat svůj hlas. Proto se dbá na seznámení alespoň se základními pěveckými zásadami pěvecké techniky. Např. Kühnův dětský sbor spolupracuje s hlasovými pedagogickými poradci a foniatry.

8.7 Pěvecká intonace

Pěvecká intonace je obtížná, avšak nesmírně důležitá. Sboroví zpěváci musí být v pěvecké intonaci co nejpřesnější. Jde o náročnější proces, kdy dítě vidí určité noty, následně si v hlavě utvoří zvukovou představu tónu nebo intervalu a poté jí zazpívá. Nejdůležitější a nejnáročnější je konkrétní zvuková představa daného tónu či intervalu. Podle toho, jak je schopno si představu osvojit a následně vybavit se rozlišuje intonační metoda. A to na:

1. *absolutní, daná schopností dokonalé zvukové představy každého tónu v jeho absolutní výši;*
2. *relativní, která se opírá o relativní zvukovou představu intervalu na základě daného tónu. Může být:*
 - a) *intervalová: vede k dokonalému vybavování rozpětí intervalů,*
 - b) *tonální: učí vybavovat zvukové představy tónů na základě jejich vztahů k tónice,*
 - c) *nápěvková: k vybavování tónových a intervalových představ využívá nápěvky, vzaté z počátků dokonal ovládaných lidových písní.*⁸⁾

Pro první uvedenou metodu je nutností absolutní sluch (tónové citlivosti), proto se nejméně používá. Tento typ sluchu má jen velice malá skupina lidí.

Z druhé skupiny se ve sborovém zpěvu používají převážně dvě poslední jmenované. Metoda tonální je známá v úpravě, kterou zpracoval Max Battke (1863-1915). Spočívá v tom, že každý z osmi tónů v durových stupnicích má svou solmizační slabiku – do re mi fa sol la si do. Každá tonika v dur je vždy do. Pro mollové stupnice je používání solmizačních slabik obtížnější. Používají se i jiné řady solmizačních slabik.

⁸⁾ LÝSEK, F. *Nápěvková intonace – základy*. Praha: Orbis, 1950, s. 4.

Používanou metodou v DPS Jitřenka je nápěvková intonace. Metoda se používá tehdy, kdy jedinec umí čistě zpívat, má určité pěvecké zkušenosti. Ke známým nápěvkům si vybavuje příslušné noty a naopak. Tato intonace napomáhá k tomu, aby zpěváci dokázali čistotu pěveckého projevu. U nápěvkové metody je nutností dokonale ovládat nápěvky a písně, které pomáhají při učení nových skladeb. Písně děti znají ze základních škol, umí je zazpívat, proto jsou pro nápěvkovou metodu vhodné.

Vysvětlení této metody a přehledy nápěvků nalezneme v publikaci od Františka Lýska: *Nápěvková intonace - základy*, Praha 1950.

Při intonačním nácviku skladby si sbormistr před každým nácvikem písně sám probere party a určí, kde by mohly nastat problémy. Současně si stanoví, jak je překonat a zvládnout. Na začátku by děti měli skladbu slyšet celou – využívá se hry na klavír či pracovní nahrávky. Děti při poslechu sledují notový zápis, mohou si i slabě intonovat. Skladba se učí po částech, po hlasech dle důležitosti. Postupně se hlasy spojují. Do partů si děti zapisují rady sbormistra např. způsob vybavení intonačně obtížných tónů. Intonačně obtížná místa mohou zpívat i bez rytmu – podle sbormistrova gesta.

8.8 Koncerty

DPS Jitřenka pořádá tradičně koncerty jarní, vánoční a závěrečný. Konají se v DK Metropol v jeho divadelním sále a na každém z nich se prezentují všechna oddělení. Navíc při závěrečném koncertě se souborem, dlouholetými kamarády a sbormistry loučí ti členové, kteří například odcházejí studovat mimo město nebo přesáhli věkovou toleranci. S takovými věrnými se soubor loučí „Valčíkem na rozloučenou” (hudba R. Burns, text J. Moravec).

Účinkující se na všechny koncerty moc těší. Hlavně ti nejmenší, kteří mohou předvést, co se naučili. Vystoupení na jevišti a zazpívání publiku je ale až závěr samotné náročné přípravy. Předváděný program se musí natrénovat do poslední noty, děti musí zvládnout příchod na jeviště, odejít z něj, udržet

pozornost, zvládnout trému. K tomu jim ještě přibývají pohybové efekty k některým skladbám, které děti mají velice rády a beze studu je předvádí.

Nejcitlivější práce je s těmi nejmenšími. Ti neudrží přirozeně dlouho pozornost, ale i s tím si paní sbormistryně dokáže poradit. Po písničkách zařadí krátké rytmické říkanky - děti přednáší a tleskají. Problémy jim to nedělá, jsou na toto zvyklé z pravidelných zkoušek. Je to jimi vnímáno jako přirozená změna činnosti a ve výsledku to opět podpoří a udrží jejich pozornost a reakci. Dospělí se snaží děti neustále něčím motivovat. Děti jsou vedeny k profesionálnímu chování na jevišti.

Koncert je však až jakási forma odměny za hodiny strávené ve zkušebně při nácvičku repertoáru. Sborníky však z dlouholeté praxe vědí, že není moudré děti přetěžovat do poslední chvíle a dodržují pravidlo, že před vystoupením nezatěžují děti přílišnými zkouškami navíc. Nedoporučují ani neustálé opakování míst v notách, které nejsou zcela vžity. Z pravidla dopadne všechno na výbornou, děti se nedostatkem nestresují a na samotném koncertu se úsek podaří.

DPS Jitřenka ovšem koncertuje po celé republice. Mladší děti z přípravných oddělení především v bližším okolí Českých Budějovic. Členové jsou ve sboru krátký čas a blízkost domova je tolik nestresuje a postupně si snáze zvykají na obecenstvo a postupně také na porotu. Například Modřinky se v dubnu letošního roku zúčastnily soutěže Zahrada písni v Praze.

Nejvíce koncertují starší děti z DPS Jitřenka koncertní sbor a Puallae Budvicienses komorní sbor. Své umění úspěšně předvádějí na nejrůznějších festivalech, soutěžích, přehlídkách sborů a ostatní koncertech a akcích, na které jsou zváni. Velice si cení účasti na nejvýznamnější přehlídce s názvem Cantate Budwies, kterou pořádá německá agentura Music Friends. Koncerty této akce se pořádaly v Českých Budějovicích a Českém Krumlově. Za mnoho let působení souboru jeho repertoár mohli slyšet i v jiných zemích mimo Českou republiku. Koncertovala v celé východní Evropě s výjimkou Rumunska, dále ve Finsku, SRN, Francii, Švédsku a USA.

DPS Jitřenka spolupracuje s mnoha hudebními tělesy. Například s operou Jihočeského divadla v Českých Budějovicích. Právě společně s ní nastudovala operu G. Pucciniho Bohéma v Jihočeském divadle. Premiéra se konala 17. 12. 2010. Pochlubit se může i nastudováním cyklu koled J. Temla s orchestrem JD. Dílo bylo prezentováno na dvou vánočních koncertech za řízení M. Peschika, šéfdirigenta opery. Úspěšná je i spolupráce s Jihočeskou komorní filharmonií, se kterou DPS Jitřenka na koncertech vystupovala.

8.9 Úspěchy a ocenění

K největším úspěchům DPS Jitřenka v posledních letech patří:

- první místo v mezinárodní soutěži ve Švédsku (Oskarshamn 1994),
- druhé místo na festivalu USA (Des Moines International 1995),
- první místo – zlatá medaile na mezinárodním festivalu v Neerpeltu, Belgie (2006, 2008),
- čtvrté místo na festivalu v Cantonigros, Španělsko (2008),
- dvě stříbrné medaile na festivalu v Tampere, Finsko (2009),
- účast na mezinárodním festivalu pod patronátem prince Charlese z Walesu v Llangollenu, Anglie (2010),
- třetí místo – bronzová medaile na mezinárodním festivalu v Istambulu, Turecko (2011)

8.10 Doprovozná tělesa sboru

Při zkouškách i koncertech je velikým pomocníkem doprovodné těleso. V DPS Jitřenka zpěv doprovází převážně hra na klavír. Za ten usedají většinou dívky, studentky pedagogické fakulty nebo konzervatoře. Jsou to mladí lidé, kteří již mají zkušenosti s vystupováním na veřejnosti. Do souboru přijdou většinou na doporučení či jsou vybrány na základě úspěchů v soutěžích a jiných vystoupeních. Ale není to neměnné pravidlo. Členové sboru je přijímají velice přátelsky třeba i proto, že v klavírních tónech cítí jistou oporu pro svůj

zpěv. To ale neznamená, že bez doprovodu nezpívají. Především starší děti mají v repertoáru skladby bez doprovodu.

Do hry na nástroj se zapojují i členky a členové sboru. Pro oživení koncertu i zkoušky zahrají na kytaru, zobcové flétny, příčné flétny, housle, využívá se také Orfeových nástrojů. U těch nejmenších se používají i instrumentální nahrávky. A nejen hudební nástroje berou do rukou. Ale dokonce sbormistr vybranému členovi souboru propůjčí i své dirigentské místo, aby mohl nastudovat skladbu a vést své kolegy.

8.11 Sólisté sboru

Sólisté koncertního a komorního sboru bývají především zkušení sebevědomí a dobří zpěváci s plným zvukným hlasem. Většinou navštěvují sbor od útlého dětství a díky tomu je sbormistr může sledovat v jejich zdokonalování a posoudit, zda jsou schopni sólového vystoupení. Sólistům přibývají samozřejmě ještě další individuální zkoušky a podstatně náročnější je i jejich domácí příprava než je tomu u běžného sboristy. Ostatní členové sólistům nezávidí, je to jejich kamarád, kterému pomáhají a podporují ho. I Toto chování je částečně dílem sbormistra.

Sólista svůj úkol nemá lehký. Záleží nejen na něm, ale i na napojení na zbývající sbor. Zde je nutno posoudit jeho velikost hlasu. Je tu možné nebezpečí, kdy se sólista snaží přezpívat sbor a přepíná se. Může tu dojít k hlasové poruše. Proto je vždy na posouzení sbormistra zda nechá přizpůsobit celý sbor, co se síly hlasů týká sólistovi nebo si vybere takového, který svou velikostí hlasu zvládne vyniknout ve zpívajícím sboru.

Na koncertech tradičně úspěch slaví i ti nejmenší, nejmladší sólisté a to pro jejich absolutní bezprostřednost.

8.12 Sbormistrova role

Sbormistrem musí být vnímavý schopný pedagog, umělec a odporník v ovládnání pěveckých metod a technik. Jeho posláním je výchova dětí, být tu pro ně. Nikoli snaha o vlastní úspěch.

Jedením z prvních úkolů sbormistra je získat si dětský zájem a probudit touhu po aktivním zpívání ve sboru. Zajistit příjemné prostředí pro zkoušky. Záleží na učitelově přístupu k práci, ten se brzy objeví v konečném výsledku při zapamatování si melodie, textu, pochopení dirigentských gest, hudebních pojmů. Sbormistr projevuje svou zkušenost při výběru skladeb pro svůj sbor. Musí přesně odhadnout hlasové možnosti a hlasové rozpětí zpěváků, vhodně vybrat repertoár. Děti jsou pečlivě rozděleny sbormistrem do hlasů, aby každé zpívalo v té poloze, která je mu nejbližší a v rozsahu jeho blízkém.

Nervozita sbormistra hraje také svou roli. Sbormistr by neměl dávat najevo své rozpaky z nedokonalého nacvičení repertoáru. Jedinci snadno jeho pocity vycítí a následuje negativní reakce. V tomto případě výsledek neodpovídá úsilí sboru, které vynaložili na nastudování skladby.

Mezi umění sbormistra také patří projevit nadšení, svěžest a motivaci. Tyto pocity převádí na děti a ty pak lépe a přirozeněji zvládají obtížnosti. Při správné motivaci rády překonávají i ty nejnáročnější překážky. (Děti se chtějí vyrovnat dospělým. Proto se jim zadávají stejné a ne menší úkoly, které je silně motivují.)

MgA. Otakar Dubský je sbormistrem DPS Jitřenka od jejího úplného začátku. Mgr. Elvíra Gadzhyyeva přichází roku 2006. Od školního roku 2010/2011 je v pozici vedení DSP Jitřenka jako celku. Vystřídala tak sbormistra MgA. Otakara Dubského, který zůstává jako sbormistr Puellae Budvisiensis komorního sboru a jako umělecký vedoucí.

8.13 Osobnost MgA. Otakar Dubský

Otakar Dubský se narodil 5. dubna 1937 v Praze. V dětství hrál na housle. V této činnosti ho podporovala matka, která měla k hudbě blízko. Byla členkou Českého pěveckého sboru, který založil v roce 1930 Jan Kühn. Proto také svého syna přihlásila do Kühnova dětského sboru. Navštěvoval ho od své druhé třídy. Působil zde jako sólista, mimo jiné zpíval ve školním sboru a navštěvoval recitační kroužek. Po deváté třídě nastoupil na Pedagogickou hudební školu v Praze v Biskupské ulici. Po roce ale přestoupil na konzervatoř, kde studoval hru na violu. Ale zpěvu se věnoval i nadále u pana profesora Konstantina Karenina. Po ukončení Pražské konzervatoře musel nastoupit do vojenské služby. Ale netrvalo dlouho a byl převelen do Poddůstojnické školy automobilní v Mladé Boleslavi. Zde založil malý pěvecký sbor – Havária. Svůj první vlastní sbor však založil ještě před odchodem na vojnu na II. Základní škole ve Vršovicích. Současně jako sbormistr působil ještě u tří sborů podobného rázu. Větší zkušenosti ve sbormistrovském vedení získal až v Havárii. Sbor vyhrával nejrůznější vojenské soutěže. Po základní vojenské službě se přihlásil na konkurz do Jihočeského divadla, které v té době hledalo violistu. Stal se vedoucím skupiny viol a sólovým zpěvákem. Začíná uvažovat o studiu na pražské Akademii múzických umění. Přijímací zkoušky složil a byl přijat do prvního ročníku Pěveckého oddělení. S Jihočeským divadlem ale spolupráci nepřerušil. Studoval a zároveň pracoval v divadle jako sólista a violista v orchestru na poloviční úvazek.

Od roku 1961 po dobu pěti let vyučoval hru na housle a kytaru. V roce 1966 dostává funkci sbormistra ve sboru Jitřenka. Po odchodu z divadla začal MgA. Otakar Dubský učit na Hudební katedře Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Jako kantor působil ale také na Konzervatoři v Českých Budějovicích.

Ve školním roce 2003/2004 vedl sbor na Základní škole Dukelská.

9. Výběrový pěvecký sbor Canzonetta

9.1 Základní informace o sboru

Pěvecký sbor Canzonetta je výběrovým sborem pracujícím při Základní a Základní umělecké škole na Vltavě v Českých Budějovicích. Výrazně reprezentuje jak svoji školu, tak i město. Nejlépe to dokazují ocenění, která za dobu působení sbor získal. Mimo jiné se může pochlubit i reprezentací v zahraničí jako např. v Dánsku, Švédsku, Německu, Rakousku, Francii, Švýcarsku, Řecku, Kanadě, Itálii, Belgii a Slovensku. Canzonetta má tři oddělení. Přípravný sbor Da Capo, DPS Canzonetta a komorní sbor Canzona. Ten vznikl z bývalých členů DPS Canzonetta v roce 2006. Přímo sboru věnovali své skladby například skladatelé Harry Macourek, Milan Křížek a Pavel Friemann či Ladislav Havel. Canzonetta se může pochlubit i několika studiovými nahrávkami.

Tabulka č. 3: Základní informace o pěveckém sboru Canzonetta (z roku 2011)

Název oddělení	Věk členů	Počet členů	Sbormistr
Da Capo	7-10 let	50	Mgr. Václava Míková
DPS Canzonetta	10-19 let	33	Mgr. Petra Nová
Canzona	19 let-neomezeně	35	Mgr. Anna Knotková

9.2 Historie sboru

Ze školního sboru ZŠ Vltava Bezdrevská Vltavští zpěváčci vznikl v roce 1988 nový sbor pod jménem DPS Canzonetta. Jeho zřizovatelem se stává Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích. U zrodu sboru stojí sbormistryně bývalého školního sboru Vltavští zpěváčci Mgr. Anna Knotková a nově jako druhý sbormistr přichází Vladimír Vačkář. Ten zde působí až do roku 2000, kdy odchází. Sbor se velice brzy po svém založení účastní koncertů, festivalů ale i soutěží. Roku 1990 koncertuje v Rakousku, 1991 zpívá na festivalu v Německu a roku 1992 vyhrává DPS Canzonetta v Dánsku třetí místo. Od

roku 1997 se mění zřizovatel, kterým se stává Základní škola a Základní umělecká škola Bezdrevská 3 v Českých Budějovicích. Roku 2004 zaujímá místo druhého sbormistra Mgr. Petra Nová, která později sbor přejímá.

Dětský přípravný pěvecký sbor Da Capo byl založen roku 1999 Mgr. Václavou Míkovou a pěvecký sbor Canzona vznikl roku 2006.

9.3 Jednotlivá oddělení

9.3.1 Da Capo

přípravný pěvecký sbor (7-10 let)

sbormistr: Mgr. Václava Míková

Da Capo je přípravným sborem Canzonetty. Schází se ve čtvrtek od 13.30-15.00 hodin ve zkušebně sboru a zároveň učebně HV. Žáci však mají možnost zkoušet ještě hodinu navíc a to ve středu od 13.00-13.45 hod. Tento čas využívají především ti žáci, kteří potřebují více času na nastudování repertoáru a individuálnější přístup. Zazpívat si tu mohou společně s dětmi prvních tříd. K upevnění vztahů mezi kamarády a také dalšímu nacvičení písní pomáhají dětem i pořádaná soustředění, která jsou organizována v rámci školního vyučování.

Sbor tvoří 50 členů, jsou to především žáci druhých až pátých tříd ZŠ s rozšířenou výukou hudební výchovy. Sborový zpěv je povinnou součástí vzdělávacího plánu pro ZŠ s rozšířenou výukou hudební výchovy na této škole. Docházet do sboru ale mohou děti i z jiných tříd a škol, splňují-li základní podmínky přijetí do sboru, jako jsou čistá intonace a smysl pro rytmus.

Základním doprovodným tělesem sboru je klavír, ale používají se i další nástroje pro oživení.

Da Capo má notový materiál ve zkušebně, tvoří ho jednohlasé i vícehlasé skladby. Repertoár zahrnuje především tvorbu českých autorů - P. Ebena, J. Maláta, Z. Lukáše, M. Raichla, O. Máchy atd. a úpravy lidových písní.

9.3.2 DPS Canzonetta

výběrový školní pěvecký sbor (10-19 let)

sbormistr: Mgr. Petra Nová

DPS Canzonetta se řadí mezi školní výběrové pěvecké sbory. Zkouší dvakrát v týdnu vždy v pondělí a ve středu od 16:45-18:15 hodin. Nyní je do sboru zapsáno 33 dětí. Každým rokem se počet zpěváků mění. Přicházejí sem zájemci o sborové zpívání a také sem přestupují děti z Da Capa, těch bývá šest až sedm v průměru. Podmínkou pro přijetí je znalost not a čistá intonace, rytmické cítění a udržení v dvojhlasu.

Před nácvikem nové skladby, si ji žáci nejprve poslechnou, poté se učí text, správnou výslovnost v přesném rytmu. Nakonec vše spojí s melodií. Děti zpívají i v cizích jazycích.

Doprovodným tělesem je především klavír. Využívají se rekvizity k určitým typům písní, jsou to např. klobouky, deštník, idiofony coby doprovodné prostředky, kožíšek, košíčky atd. Spolupráce s rodiči funguje prostřednictvím mailu, facebooku, písemných vzkazů s informacemi.

Repertoár si sbormistryně vybírá dle počtu a schopností dětí a to vždy na školní rok dopředu, soutěžní repertoár dle podmínek v soutěži. Čerpá z archívu své kolegyně a zakladatelky sboru p. Anny Knotkové, ale mnoho písní, které sbor interpretoval, dostali od kolegů sbormistrů na soutěžních a přátelských festivalech. Dalším zdrojem jsou semináře pro sbormistry, využívá se i nabídek z internetu.

Repertoár obsahoval vždy více různých žánrů. Oblíbenými autory jsou M. Raichl, P. Eben, I. Berlin, Z. Lukáš, M. Křížek, J. Churáček, J. Laburda, B. Britten, O. Mácha, L. Bernstein a mnoho dalších.

Sboru věnoval několik skladeb doc. Milan Křížek, dlouholetý pedagog katedry HV a konzervatoře v Českých Budějovicích, pan profesor Laburda přislíbil kompozici jihočeských lidových písní pro sbor.

Příklad skladeb ze zpívaného repertoáru:

J. Laburda - cyklus Deseti moravských lidových písní pro dětský sbor a violoncello

J. Laburda - Teče voda, teče

B. Oakand - Java Jive

P. Eben - Vlaštovička lítá z cyklu O vlaštovkách a dívkách

J. Churáček - Ráj domova

J. Novák - Gloria

9.3.3 Canzona

komorní sbor (od 19 let)

sbormistr: Mgr. Anna Knotková

Pěvecký sbor Canzona vznikl roku 2006 převážně z bývalých členů DPS Canzonetta a doplňují ho další zájemci z řad veřejnosti. Jméno Canzona dostal až v loňském školním roce 2010/2011. Je to sbor od 19 let do neomezeného věku. Věkový průměr jeho 35 členů se pohybuje kolem třiceti let. Scházejí se ve zkušebně sboru každé pondělí po zkoušce DPS Canzonetta od 18:30-20:00 hod. Sbormistryní sboru je Anna Knotková.

Sbor vystupuje na regionálních koncertech, ale i v soutěžích je velice úspěšný. V září 2011 se účastnil festivalu Jirkovský písňovar a přivezl si zlaté pásmo. Doprovod tvoří kytara a klavír.

Repertoár je spíše zaměřen na skladby populárnější, jazzové, swingové, muzikálové melodie, spirituály. Pevnou součástí repertoáru jsou ale i skladby z doby renesance, baroka i dvacátého století.

9.4 Nábory do sboru

Sborové zpívání se vyučuje od září do června. Na začátku školního mají zájemci možnost se přihlásit.

Do přípravného sboru chodí děti s rozšířenou výukou HV, jelikož je sborový zpěv povinný předmět. Sbor je ale doplněn i dětmi z jiných škol, které rodiče mohou přihlásit na základě malého hudebního přezkoušení. Do DPS Canzonetta, která není součástí povinného předmětu, jsou děti pečlivě vybrány, jelikož se jedná o dětský výběrový školní sbor, který nejvíce ze všech tří oddělení reprezentuje a koncertuje. Musí znát základní hudební pojmy a mít zažité pěvecké návyky, aby byly úspěšně přijaty do sboru. Do Canzony se může přihlásit každý nad věkovou hranici 19 let s předchozími zkušenostmi se sborovým zpěvem. Sbory svým vystupováním na veřejnosti upoutávají, nemusejí dělat masivní nábohy.

9.5 Zkoušky sboru

Zkoušky sboru se uskutečňují ve zkušebně sboru a učebně HV, která je součástí vybavení ZŠ a ZUŠ Vltava.

Práce v jednotlivých odděleních je odlišuje v závislosti na věku zpěváků. Da Capo zkouší jen jednou týdně, ale sbormistryně může řešit případné problémy i individuálně v hodinách hlasové výchovy v rámci HV. Jelikož mají všichni žáci 4 hodiny týdně hudební výchovu – nauku, rytmická a intonační cvičení, hlasovou výchovu a sborový zpěv, tak se může sbormistryně při zkouškách sboru věnovat především nácviku skladeb. Jednou týdně zkouší také Canzona.

Zkoušky začínají rozezpíváním dětí, uplatňují se individuální metody a cvičení, které zanechávají výsledek. Sbormistři dbají na hlasovou výchovu, kultivovaný hlasový projev a také za ni bývají na soutěžích oceňovány a považovány. DPS Canzonetta zkouší dvakrát v týdnu. Děti spolu tráví čas nejen na zkouškách, ale i na soustředěních, která se konají pro členy DPS Canzonetta vždy v srpnu. Jedná se o přípravné zkoušky spojené s příjemným prostředím a výlety. Jezdí se na Šumavu nebo Lipno. Zkouší se v průměru třikrát za den. Děti se nejen připraví na září, ale také utuží své vzájemné vztahy a kolektiv.

9.6 Koncerty

Da Capo vystupuje pravidelně na koncertech jarních, vánočních, společně s DPS Canzonetta a Canzonou. Účastní se regionálních přehlídek dětského sborového zpívání a nesoutěžních i soutěžních festivalů. Je pravidelně zván na Chodurův či Českobudějovický sborový festival. Zpívá na akademiích, besídkách jezdí do Olomouce, Mostu, Prahy, Pardubic, Sušic. Posledním velkým úspěchem je zlaté pásmo v červnu 2011 na Svátcích písní a stříbrné pásmo v mezinárodní soutěži v Olomouci.

DPS Canzonetta a Canzona jsou viděny na nejrůznějších akcích města. Samozřejmě koncertuje v zahraničí na mezinárodních soutěžích a festivalech (Rakousko, Německo, Dánsko, Švédsko, Francie, Řecko, Itálie, Kanada aj.) Canzonetta spolupracovala několikrát se sólisty opery JD např. M. Veselou, P. Dopitou, O. Křížem. Podílela se dvakrát na vánočním koncertu zpěváka P. Bendeho a také bývá pravidelným hostem JKF.

9.7 Úspěchy a ocenění

Největší úspěchy a ocenění, kterých v posledních letech dosáhli:

- stříbrná medaile - International Choir Competition (Riva del Garda, Itálie 1998)
- zlatá medaile (kategorie C2) - Mundi cantat (Olomouc, CZ 1999)
- stříbrná medaile (kategorie E1) - Mundi cantat (Olomouc, CZ 1999)
- stříbrné pásmo - festival Bohuslava Martinů (Pardubice, CZ 2001)
- zlaté pásmo - (Isola del Sole, Itálie 2003)
- první místo cum laude (sbory do 19 let) - Mezinárodní festival pěveckých sborů a orchestrů (Neerpelt, Belgie 2006)
- stříbrné pásmo (mládežnické sbory do 21 let) - Mezinárodní festival vánoční hudby (Bratislava, SK 2007)
- zlaté pásmo (II. kategorie) - Porta Musicae (Nový Jičín, 2010)
- zlaté pásmo a stříbrné pásmo - Svátky písní (Olomouc, CZ 2011)
- zlaté pásmo - festival Jirkovský písňovar (Jirkov, 2011)

K dalším úspěchům Canzonetty patří vydané hudební nahrávky na CD a rozhlasové nahrávky:

- Canzonetta, České Budějovice, 1995, CD
- Canzonetta - Vánoční čas, 1997, CD
- Budvarka - Šťastné a veselé, 1998, CD
- Canzonetta, České Budějovice, 2002, CD
- Canzonetta - live, záznam koncertu ze zámku Kratochvíle, 2003, CD
- Canzonetta - 2005, CD
- Advent a Vánoce v Českých Budějovicích, 2008, CD
- Canzonetta, České Budějovice, 2009, CD

9.8 Doprovodná tělesa sboru

Pěvecký sbor zpívá převážně za doprovodu klavíru. Korepetitorku a klavíristkou přípravného sboru Da Capo je paní Lyudmyla Izugrafová., se kterou má sbor dlouholetou spolupráci. V případě potřeby doprovodu jiného nástroje vypomáhají učitelé ZUŠ nebo sami žáci.

Korepetitorkou a klavíristkou DPS Canzonetta je od školního roku 2010/2011 Lilia Červená, která vystudovala hru na klavír, pracovala jako pedagog na katedře klavíru. Nejen, že je korepetitorkou na hudební škole, je i členkou operního souboru Jihočeského divadla.

Klavírní doprovod komorního sboru zajišťuje Ing. Martin Krčmář. Klavír je potřebnou součástí při nácviu, proto se klavíristé účastní každé zkoušky sboru.

9.9 Sólisté sboru

Děti jsou na sólové zpěvy připravovány v rámci povinných předmětů rozšířené hudební výchovy na škole. Sbormistryně si zpěváky na sóla vybírá sama, podle pěvecké vhodnosti a možnosti každého hlasu a podle skladby. Sbormistr děti pozoruje nejen při zkouškách sboru, ale i v ostatních hodinách. Výběr sólistů je velice rozmanitý. Je to dáno kvalitní hlasovou přípravou a

technikou sbormistrů. Někteří členové nebo bývalí členové Canznetty se věnují profesionálnímu zpěvu. Je to například Zuzana Benešová, která začala zpívat u sbormistryně Anny Knotkové. Můžeme ji vidět v hlavní ženské roly v muzikálu Baron Prášil, dále je členkou kapely Petra Muka. Lukáš Randák je dalším známým zpěvákem vychovaným Canzonettou. V současné době zpívá v Canzoně, věnuje se moderátorské činnosti, vystupuje na mnoha maturitních plesech, firemních večírcích a jiných kulturních akcích jako zpěvák. Od roku 2008 zaujímá místo externího člena operního sboru Jihočeského divadla. Vidět ho můžeme v jedné z hlavních rolí v muzikálu Romeo a Julie na zámku Hluboká.

9.10 Sborníšťři

Již od samého začátku přípravný pěvecký dětský sbor Da Capo vede sbormistryně Mgr. Václava Míková. U zrodu DPS Canzonetta stála sbormistryně Mgr. Anna Knotková a Vladimír Vačkář, který sbor opouští roku 2000 a Mgr. Anna Knotková vede DPS Canzonetta sama až do roku 2004, kdy přichází na místo druhé sbormistryně Mgr. Petra Nová. Postupně byl sbor předán Mgr. Petře Nové a Mgr. Anna Knotková zůstává jako sbormistryně komorního sboru Canzona.

10. Srovnání pěveckých sborů

Dětské pěvecké sbory jsou různého typu. V mé diplomové práci uvádím školní sbor při ZŠ Dukelská, výběrový sbor při Domu dětí a mládeže a školní výběrový sbor při ZŠ a ZUŠ Bezdrevská v Českých Budějovicích. Jejich přístup a práce v nastudování repertoáru se samozřejmě liší například individuálními zkušenostmi, názory, kvalitami sbormistra. A to se později odráží i v jejich úspěšnosti. Každý sbor má své individuální cíle a úspěchy. Co je pro jedny samozřejmost, může být pro druhé velikým úspěchem.

Všechna zmiňovaná pěvecká tělesa mají své přípravné sbory. DPS Jitřenka má přípravná oddělení dvě.

Děti ze školního sboru zkouší jednou týdně a příprava na sbor je méně časově náročná. Dítě pak má čas věnovat se i jiným koníčkům. Nižší jsou pro rodiče finanční náklady na mimoškolní hudební aktivitu. Do přípravného sboru ZŠ Dukelská a sboru Hlásek se mohou přihlásit všechny děti, které rády zpívají a nemusí procházet přijímacími zkouškami. Proto je repertoár přizpůsoben, aby ho mohli zazpívat i ti, kteří nemají nejlepší předpoklady pro zpěv. Požadavky jsou mnohem menší než u výběrových sborů. I ti méně nadaní tak mají možnost hudebně se vzdělat a zazpívat si. Když dobře zpívají, mohou se přihlásit do výběrových sborů.

U výběrových sborů se předpokládá, že dítě nemá jen zájem o zpěv, ale vlastní také určité hudební vlohy, které dokáže rozvíjet a pracovat s nimi. To prokazuje na náboru, kde je každý zájemce přezkoušen. Rozvíjí se u dětí technika zpěvu, Canzonetta má vlastního hlasového poradce, který poradí nejen sboru ale i sólistům. Výběrové sbory reprezentují města a kraj na celostátních soutěžích., soustředěních v Čechách i cizině, vyžaduje se od nich určitá profesionalita. Svou práci prezentují i na vydávaných CD nosičích. Zpívání a přípravě na sbor věnují podstatně více času a nutná je i podpora rodičů a to nejen finanční. Někteří členové mají mnohdy trvalý celoživotní zájem o hudbu a zpěv. Z jejich řad se pak vyčleňují i profesionální zpěváci, jak

je tomu například u sboru Canzonetta. Ostatní zájemci se stávají členy komorních sborů.

„Rozdíly v kvalitě interpretace dětských pěveckých sborů bývají až příliš nápadné. Jsou dány: 1. hodnotou přednášené skladby, 2. technickou dovedností sboru: a) intonací, b) rytmem, c) kulturou hlasu a dechu, dynamiky, d) artikulací, vokalizací (výslovností), e) jednoduše zvuku, 3. způsobem přednesu, vystiženým smyslu skladby, 4. radostností projevu, ve kterém je sborově pěvecká technika, dokonale ovládaná, jen prostředkem výrazu.”⁹⁾

Dětské sbory působí na posluchače i bezprostředností a nadšením zpěváků. Děti nemají vžitě zábrany jako je tomu u dospělých členů. Nemají problém experimentovat, když se jim něco líbí, zpívají s chutí, radostí, nadšením. Proto je důležitý výběr repertoáru, aby ve skladbách cítili rytmičnost, hravost, vtipnost, radost, optimizmus. Děti ještě nejsou tolik svazovány zkušenostmi a předsudky. Projevují se tak, jaké opravdu jsou. Členové ve sboru se neustále mění. Dospívající odcházejí a na jejich místo nastupují noví a začíná se znova od začátku. Ale má to i své kladné stránky. Dětský sbor je díky této inovaci pořád svěží.

⁹⁾ LÝSEK, F. *Hudební aktivita mládeže*. Praha: SPN, 1963, s. 151.

11. Výzkum

11.1 Základní informace o výzkumu

V mém dotazníkovém šetření k této práci práce jsem se zaměřila na to, jak tráví děti svůj volný čas. Co je ve volných chvílích zajímavá a čím se zabývají, jaké mají zájmy a koníčky. Zkoumala jsem převážně hudební aktivity, protože souvisí a doplňují téma této diplomové práce. Cílem bylo zjistit, jak jsou pro dnešní děti atraktivní hudební zájmy s porovnáním s jinými. Slovem atraktivní myslím, jak jsou hudební aktivity oblíbené, kolik dětí tyto aktivity volí.

Podklady ke zpracování jsem získala z dotazníků, které mapují volný čas dětí a mládeže. Byly určené rodičům, jejichž děti chodí na základní školy. Dotazníky byly převážně rozdány ve čtyřech základních školách, kde nejnázve fungovala zpětná vazba. Jednalo se konkrétně o školy ZŠ Dukelská, ZŠ Matice školské, ZŠ a MŠ T.G.Masaryka, ZŠ Grünwaldova.

Dotazníková forma byla vybrána, protože je jednou z nejběžnějších a nejjednodušších typů, jak získat informace a názory respondentů ze širokého okolí pro další zpracování. Při zhotovování dotazníku jsem se kromě cíle také zaměřila na srozumitelnost, přehlednost a jednoduchost při jeho vyplňování. Dotazník prošel i zkušebními testy – zda jsou vhodně a srozumitelně položeny otázky, než byl rozdán většímu počtu respondentů. V dotazníku jsou zahrnuty otázky otevřeného, uzavřeného ale i polozavřeného typu. Obsahuje stručné pokyny, jak při vyplnění postupovat. Jeho vzor je vložen v příloze práce.

Rozdáno bylo 270 ks dotazníků, avšak zpět vyplněných se jich vrátilo 119 ks, což je běžná hodnota při provádění průzkumu touto metodou (návrstnost cca 44 %).

V dotazníku jsou zahrnuty otázky na samotného respondenta a jeho děti. Zjistíme, jaké mají rodiče požadavky na vedoucí zájmových kroužků, jaké rodiče znají nejrůznější organizované mimoškolní aktivity a kde se o nich dozvěděli, jaký typ kroužku preferují pro své děti, jaké aktivity nabízejí

základní školy, z jakého důvodu děti nenavštěvují kroužky ve svém volném čase.

Některé důležité zjištěné údaje jsou pro přehlednost a srovnání znázorněné v grafech, jiné v tabulkách a některé jsou shrnuty pouze v textu.

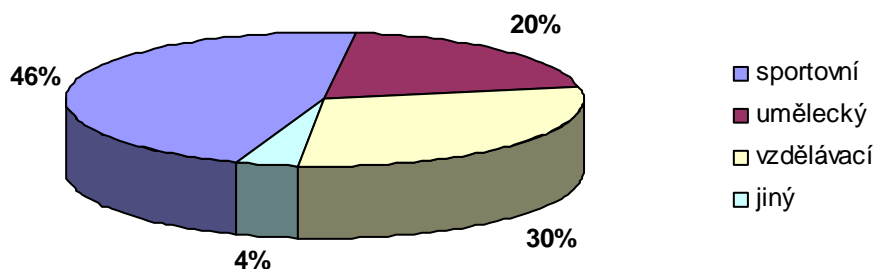
11.2 Vyhodnocení dotazníku

11.2.1 Atraktivita hudebních zájmů

Z výzkumu vyplývá, že rodiče preferují pro své děti zejména sportovní typ koníčku. Je to nejspíše dáno dobou, kdy sportovní činnost je velice oblíbená a nabídka je velice široká. Děti pohyb potřebují, protože převážnou část dne se jim ho nedostává. Sedí ve školních lavicích, před počítači či televizí. Na druhém místě jsou vzdělávací typy koníčků. Tady převládá především výuka cizích jazyků, nabídka je také velice rozsáhlá. Žáci mají možnost se dále ve vybraném jazyce vzdělávat i v rámci nabízených kurzů přímo na základních školách. Dnes je znalost cizí řeči nezbytností, vyžadují ji zaměstnavatelé, ale stále důležitější je v osobním životě.

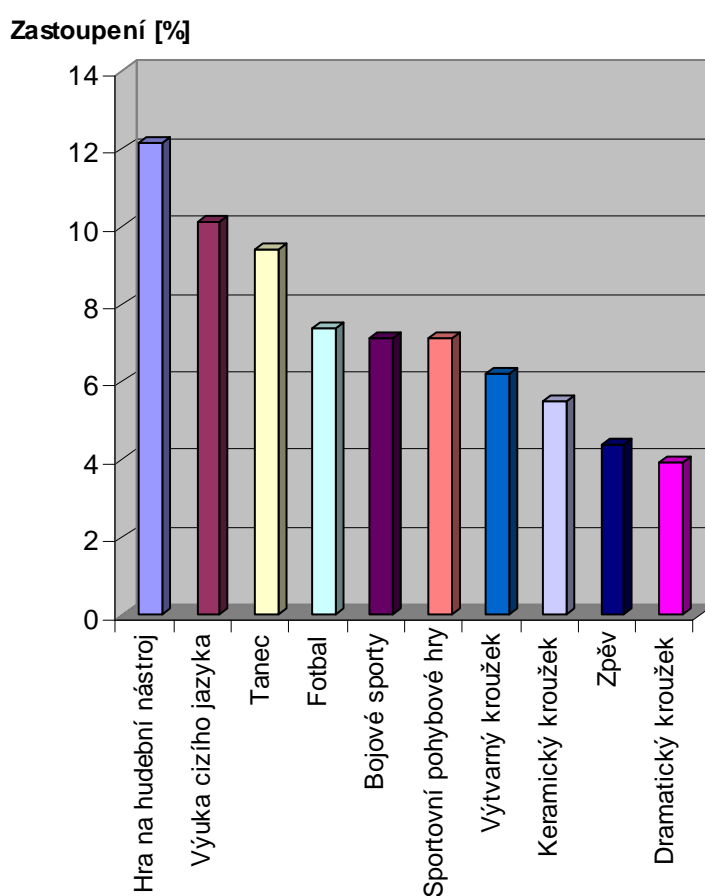
Umělecký směr se řadí až na třetí místo. Z následujícího grafu je možno vyčíst vysledované údaje:

Graf č. 1: Preference typu zájmového kroužku

Děti mají nejružnější zájmy, kterým se ve svém volném čase věnují. Ukazuje to i pestrá škála odpovědí. V grafu je uvedeno deset nejnavštěvovanějších kroužků dle dotazníkového šetření. Další koníčky, které byly zmiňovány respondenty byly např.: hokej, rybářský či biologický kroužek, chov zvířat, péče o koně a jezdeckví, krasobruslení, tenis, atletika, novinářský a filmový kroužek, šachy, plavání, golf. Z grafu je patrné, jakému konkrétnímu druhu zájmové činnosti se děti věnují.

Graf č. 2: 10 nejčastěji navštěvovaných zájmových činností

Hra na hudební nástroj v této skupině dotazovaných se umístila na prvním místě a tvořila 12,18% z celkově uvedených odpovědí. Dalším členěním jsem zjistila, že nejoblíbenější je hra na flétnu (39,62 %), hra na

klávesové nástroje (30,19 %) a ostatní nástroje jako je hra na kytaru, housle a bicí nástroje (30,19 %).

Následující tabulka uvádí atraktivitu koníčků, jak by ji volily samy děti. Při výběru z osmi konkrétně udaných činností se sborový zpěv umístil na 7. místě a sólový zpěv na posledním 8. místě. Z hudebních činností si nejlépe vedla hra na hudební nástroj, která obsadila třetí místo.

Tabulka č. 4: Atraktivita zájmových činností dětí podle jejich rodičů

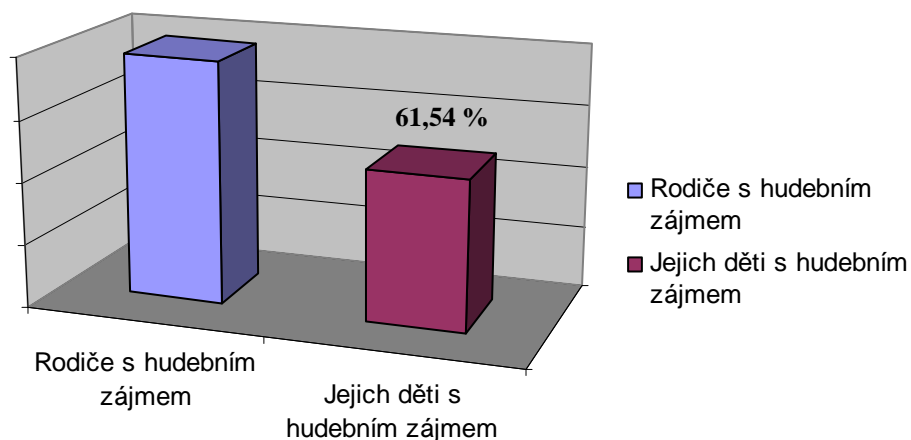
Pořadí	Zájmová činnost
1.	Kolektivní pohybové sporty
2.	Tanec
3.	Hra na hudební nástroj
4.	Skaut
5.	Výuka cizích jazyků
6.	Dramatický kroužek
7.	Zpěv ve sboru
8.	Sólový zpěv

11.2.2 Vliv okolí na výběr hudebního zájmu dítěte

Část otázek v dotazníku byla směřována na rodiče a jejich zájmy jak v minulosti, tak v současné době. Z odpovědí lze vysledovat, jak jsou děti ovlivněny rodinou. V souvislosti s touto prací se budu zabývat zájmy hudebními, které mělo 38,61 % z dotazovaných rodičů, z toho 69,23 % hudební kroužky navštěvovalo a zbylých 30,77 % si hudební kroužky přálo navštěvovat.

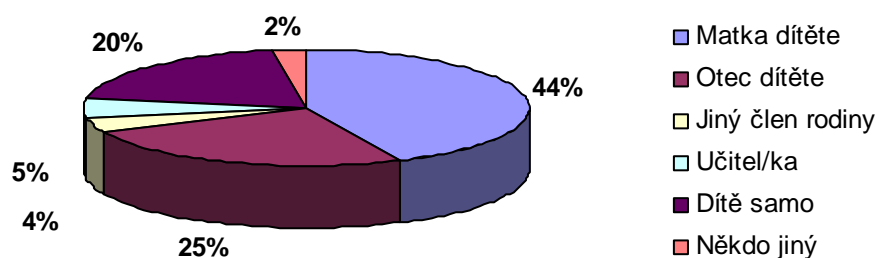
Další graf ukazuje porovnání toho, kolik rodičů mělo či má hudební zájmy a současně kolik dětí je následuje. Určitě se tu projevují zděděné dispozice, vlohy, talent, prostředí, ve kterém děti vyrůstají a třeba i nesplněná přání rodičů.

Graf č. 3: Srovnání rodičů s hudebním zájmem a jejich dětí

Rodiče i děti se o zájmových kroužcích dozvídají převážně ve školách, z televize, internetu, veřejných vystoupení a prezentace činností, z vlastních nabídek kroužků. Celkově jsou s informovaností v této oblasti spokojeni. Zejména mladší děti potřebují s výběrem poradit. Graf ukazuje, kdo dítě k zájmovým aktivitám přivedl.

Graf č. 4: Vliv okolí na výběr zájmového kroužku dítěte

Respondenti uváděli více odpovědí, z toho vyplývá, že na výběru koníčků se podílí více osob. Při možnosti vypsání jiné osoby byli zmíněni kamarádi dítěte či rodičů, sbormistr.

11.2.3 Celkové shrnutí

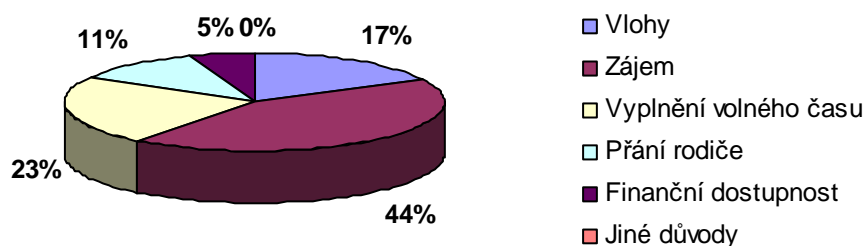
Na otázku, do jakého mimoškolního kroužku by rodiče zapsali své dítě se většina z nich shodovala s tím, kam děti již chodí, nebo se chystají chodit. Pokud se vyskytly rozdíly, bylo to zejména z důvodu nedostatku financí či nevhodnosti pohlaví. Pokud dítě kroužek nenavštěvuje, uvádí rodiče opět finanční důvody, nedostatek volného času či to, že požadovaná činnost se nenabízí v místě bydliště či jeho okolí.

Kolektivní způsob výuky zájmových kroužků preferuje pro své děti 76,42 % rodičů, 16,04 % rodičů preferuje individuální způsob výuky a zbylých 7,54 % rodičů preferuje oba způsoby v závislosti na typu koníčku. Nejčastěji uváděnými důvody, proč rodiče volili právě kolektivní způsob výuky, jsou začlenění dítěte do kolektivu, ve kterém se upevňují jeho sociální vazby, učí se toleranci, kompromisu, spolupráci, vzájemné komunikaci.

Co se týká požadavků na vedoucí zájmových kroužků rodiče preferují jejich odbornost a zkušenost, dále pak spolehlivost, vztah k dětem, autoritu, ochotu.

Na otázku formulovanou na téma proč se dítě do kroužku přihlásilo a navštěvuje ho si mohli rodiče vybrat ze šesti možných odpovědí více možností. Výsledek ukazuje následující graf:

Graf č. 5: Důvody k výběru zájmového kroužku dítěte

Z uvedeného šetření vyplývají následující body:

- rodiče jsou spokojeni s rozsahem i způsobem prezentace mimoškolních aktivit nabízených jejich dětem
- rodiče dokáží poradit při výběru kroužku, mnohdy uvádějí vlastní zkušenosti z aktivit
- školy aktivně nabízejí svým žákům činnosti v kroužcích sportovních, uměleckých, vzdělávacích, technických

Pokud se opět zaměříme na umělecké, konkrétně hudební aktivity, ze šetření vyplývá, že v podvědomí rodičů i dětí jistě jsou. Nabídka výuky hry na hudební nástroje či zpěvu je dostatečná a dokáže uspokojit všechny zájemce. Mimo ZUŠ a DDM je nabízí, i když v omezené míře, také většina škol.

Hudební činnosti jsou stále atraktivní. Z nich děti nejvíce navštěvují kurzy s výukou hry na hudební nástroje. To může být dáno i rozmanitostí hudebních nástrojů, ze kterých si dítě vybírá. Na druhém místě je sborový zpěv, kde se děti setkávají v kolektivu a společně se hudebně vzdělávají. O sólový zpěv je zájem menší.

Největšími konkurenty hudebních aktivit je sportovní činnost a vzdělávací kroužky, především výuka cizích jazyků.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala dětskou mimoškolní aktivitou. Konkrétně se jednalo o hudební zájmy. Zaměřila jsem se na sborový zpěv. Srovnávala jsem tři pěvecké sbory z Českých Budějovic. Byly to školní sbor Hlásek při ZŠ Dukelská, DPS Jitřenka a pěvecký sbor Canzonetta.

V úvodu práce jsem nastínila historii a významné osobnosti spojené se sborovým zpěvem. Také jsem se zmínila o hudebních schopnostech a hlasu, které jsou pro zpěv nezbytné. Uvádím zde i jiné zájmové organizace zaměřené na hudební vzdělání v Českých Budějovicích, které mohou děti ve svém volném čase navštěvovat.

V další části jsem se zaměřila na jmenované tři pěvecké sbory, kde jsem srovnávala jejich práci. Velice děkuji sbormistrům, kteří mi poskytli důležité informace o práci s dětmi. Díky nim jsem mohla zpracovat základní informace o sborech a jejich historii, porovnat způsob jakým získávají nové členy, jak probíhá vlastní zkouška, jak a kde se prezentují, jaká doprovodná tělesa používají aj. Metody a techniky práce s dětmi při nastudování repertoáru má každý sbormistr své vlastní, proto si vážím toho, že i o některých z nich jsem se dozvěděla více.

Součástí práce je i dotazníkové šetření, pomocí kterého jsem se snažila získat informace o hudebních zájmech dětí v současné době. Vyplývá z něj, že hudební kroužky jsou stále oblíbené. Nejvíce dětí se věnuje hře na hudební nástroj. Sborovému zpěvu se věnuje méně dětí, než tomu bylo v dřívější době. Je tomu možná i proto, že dříve se hudební výchova vyučovala v daleko větší míře než dnes. Proto si myslím, že by se nadále měly podporovat všechny organizace, které s dětmi v této oblasti pracují.

Seznam použité literatury

- [1] KOČÍ, P. *Základy pěvecké techniky*. Praha – Bratislava: Supraphon, 1970.
- [2] KOLÁŘ, J., ROB, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Sborový zpěv a řízení sboru I/1*. Praha: Karolinum, 1998.
- [3] Kolektiv autorů (odpovědný redaktor prof. dr. F. Lýsek). *Sborník prací Pedagogické fakulty University J. E. Purkyně v Brně - Vokální podnět a reakce žáka*. Brno: Univerzita J. E. Turkyň v Brně – pedagogická fakulta, 1967.
- [4] LÝSEK, F. *Hudební aktivita mládeže*. Praha: SPN, 1963.
- [5] LÝSEK, F. *Hudebnost a její výzkum u mládeže školou povinné*. Brno: Rovnost, 1947.
- [6] LÝSEK, F. *Nápěvková intonace – základy*. Praha: Orbis, 1950.
- [7] LÝSEK, F. *Vox liberoru - Dětský hlas, výzkum jeho znaků a vývoje*. Brno: Blok, 1977.
- [8] PADRA, K. a kol. *Jihočeská vlastivěda – Hudba*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1989.
- [9] SEDLÁKOVÁ, L. *Národní umělec prof. PhDr. František Lýsek, DrSc. – bibliografie*. Brno: Státní pedagogická knihovna, 1976.
- [10] ŠKÁPÍKOVÁ, J. *Bohumil Kulínský – Volný pád*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2008.
- [11] VALOVÝ, E. *Sborový zpěv v Čechách a na Moravě*. Brno: Univerzita J. E. Turkyň v Brně – pedagogická fakulta, 1972.

Seznam použitých odkazů na informační zdroje

<http://www.zsdukelska.cz/>

<http://www.canzonetta.cz/>

<http://www.ddmcb.cz/jitrenka/>

<http://www.ddmcb.cz/>

<http://www.fsps.muni.cz/>

<http://www.zsvltava.cz/>

<http://www.zusbjcb.cz/>

<http://zuspiaristicke.cz/>

<http://www.hudebniskola.info/>

<http://2szuscb.wz.cz/>

<http://www.yamahaskola.cz/>

<http://www.kuhnata.cz/>

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/>

<http://www.bambini.cz/>

<http://www.zsjs.cz/>

Další prameny

- [1] rozhovory se sbormistry pěveckých sborů z období kalendářního roku 2011 (Mgr. Irena Kučerová, Mgr. Ladislava Polická, Mgr. Elvira Gadzhyyeva, MgA. Otakar Dubský, Mgr. Petra Nová)
- [2] doplňující materiál pochází z osobních archivů sbormistrů

Příloha

Fotografie č. 1: Vystoupení školního sboru Hlásek

Fotografie č. 2: Zkouška v učebně školního sboru Hlásek

Fotografie č. 3: Koncert DPS Jitřenka (Modřinky) v DK Metropol

Fotografie č. 4: Koncert DPS Jitřenka (Hvězdičky) v DK Metropol

**Fotografie č. 5: Koncert DPS Jitřenka (DPS Jitřenka koncertní sbor)
v Koncertní síni Otakara Jeremiáše**

Fotografie č. 6: Koncert DPS Jitřenka (Puallae Budvicienses komorní sbor) v zahraničí

Fotografie č. 7: Koncert Canzonetty (Da Capo) při rozsvícení vánočního stromku

Fotografie č. 8: Vystoupení Canzonetty (DPS Canzonetta) na VII. Festivalu dětských pěveckých sborů

DOTAZNÍK - VÝZKUM K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Prosím o vyplnění následujícího dotazníku zaměřeného na mimoškolní zájmovou aktivitu dětí a mládeže. U každé otázky je uvedeno, jaký je způsob jejího vyplnění. Odpovědi jsou anonymní, prosím vyplňte, co nejpřesněji. Výsledky z následujícího dotazníku budou zpracovány pro potřeby diplomové práce. Vyplnění dotazníku Vám zabere nejvýše 10 minut.

Otázka č. 1: Základní údaje respondenta. (vyplňte, popř. zakroužkujte správnou odpověď)

rok narození: pohlaví: muž / žena počet dětí:

Otázka č. 2: Vaše zájmové aktivity. (zakroužkujte, popř. vyplňte)

Navštěvoval/a jste v dětství nějaké zájmové kroužky? ANO NE

JAKÉ:

Do jakých kroužků byste si přál/a chodit?

V DĚTSTVÍ:

NYNÍ:

Navštěvujete stále nějaké zájmové kroužky? ANO NE

JAKÉ:

Vedl/a jste někdy nějaké zájmové kroužky? ANO NE

JAKÉ:

Otázka č. 3: Jaké nejrůznější organizované zájmové aktivity znáte? (vypište)

Otázka č. 4: Kde jste se o Vámi vypsanych aktivitách dověděl/a? (vypište)

Otázka č. 5: Jste spokojen/a s dostupností informací o nejrůznějších nabízených zájmových aktivitách? (zakroužkujte a vypište důvody)

SPOKOJEN/A - proč

NESPOKOJEN/A - proč

Otázka č. 6: Jaký druh kroužku z hlediska výuky preferujete? (zaškrtněte a vypište důvody)

INDIVIDUÁLNÍ - proč

KOLEKTIVNÍ – proč

Otázka č. 7: Jaké máte požadavky na vedoucího kroužku? (vypište)

Otázka č. 8: Uveďte, do jakého mimoškolního kroužku byste přihlásil/a své děti a proč. (vypište)

Otázky s čísly 9-17 prosím vyplňte v případě, že máte děti, které chodí, popř. chodily na řízené zájmové kroužky nebo využívají nabízených nepovinných školních aktivit. Jinak přeskočte k otázce číslo 18.

Otázka č. 9: Základní údaje o Vašich dětech. (zakroužkujte, vyplňte)

pohlaví: 1. dítěte: M / Ž 2. dítěte: M / Ž 3. dítěte: M / Ž 4. dítěte: M / Ž 5. dítěte: M / Ž

věk: 1. dítěte: 2. dítěte: 3. dítěte: 4. dítěte: 5. dítěte:

